הראל השתלמות

קרן השתלמות

בניהול

הראל פנסיה וגמל בע"מ

סקירת הנהלה
לשנה שהסתיימה ביום
31 בדצמבר 2019

תוכן עניינים

1. **מאפיינים כלליים של קופת הגמל** 3
א. תיאור כללי של קופת הגמל ושל החברה המנהלת אותה 3
ב. מועד הקמת קופת הגמל 3
ג. רשימת מסלולי השקעה, הקודים שלהם ומועד תחילת פעילותם 4
ד. שינויים מהותיים בשנת הדיווח הנובעים ממיזוגים, מכירות או רכישות 4
ה. שיעורי ההפרשות המרביים שרשאית קופת הגמל לקבל ומטרתן 4
ו. שינוי מסמכי יסוד במהלך תקופת הדוח ועד ליום פרסומו 4
2. **ניתוח זכויות עמיתי קופת הגמל** 5
א. יחס נזילות 5
ב. משך חיים ממוצע של החיסכון 5
ג. שינוי במספר העמיתים 6
ד. ניתוח זכויות העמיתים בקופה 6
3. **מידע אודות דמי ניהול** 7
א. שיעור דמי הניהול 7
ב. מידע אודות חמשת המעסיקים הגדולים בקופה 10
4. **ניתוח מדיניות השקעה** 11
א. מדיניות ההשקעה 11
ב. ניתוח והסבר שינויים מהותיים בסעיפי ההשקעות לעומת שנה קודמת 11
5. **ניהול סיכונים** 13
א. מדיניות ניהול הסיכונים ותיאור השיטות וההערכות בחברה המנהלת 13
ב. סיכוני נזילות 13
ג. סיכוני שוק 15
ד. סיכוני אשראי 22
ה. סיכונים גיאוגרפיים 29
ו. גורמי סיכון נוספים המשפיעים על פעילות הקופה 37
ז. גורמי סיכון על פי טיבם 37
6. **נושאים אליהם הפנה רואה החשבון את תשומת ליבו בחוות דעתו** 39
7. **בקרות ונהלים לגבי גילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי** 39

1. מאפיינים כלליים של קופת הגמל

א. תיאור כללי של קופת הגמל ושל החברה המנהלת אותה

קופת הגמל:

- שם קופת הגמל: הראל קרן השתלמות (להלן "הקופה" או "הקרן").
- סוג קופת הגמל: קרן השתלמות.
- קוד הקופה: 512267592-00000000000154-0000-000
- סוג העמיתים: עצמאיים ושכירים המפקידים כספי השתלמות.

הקופה מנוהלת בנאמנות בידי חברה מנהלת שהינה משקיע מוסדי. הקופה נועדה לחיסכון לטווח בינוני וקצר. פעילות הקופה כפופה לרישוי המתקבל מרשות שוק ההון, ביטוח וחסכון בהתאם לדינים הרלוונטיים החלים על פעילותה המפוקחת על ידי הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן- "הממונה על שוק ההון, או "הממונה").

החברה המנהלת:

- שם החברה המנהלת: הראל פנסיה וגמל בע"מ (להלן - "החברה המנהלת", או "החברה").
- החברה המנהלת הינה חברה בבעלות מלאה, בעקיפין, של הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ (להלן- "הראל השקעות"), בהיותה מוחזקת ב-100% בידי הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן- "הראל ביטוח"), חברה בבעלות מלאה של הראל השקעות.
- לפרוט מבנה האחזקות של החברה המנהלת, ראה סעיף 1.1.2 בדוח תאור עסקי תאגיד של החברה המנהלת.

ב. מועד הקמת קופת הגמל

הקופה הוקמה בשנת 1997 כקרן השתלמות. בחודש ספטמבר 2008 הפכה הקופה לקופה מסלולית עקב מיזוג הראל השתלמות מסלול מניות, בשמה המקורי, הראל נץ, ומיזוג הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות, בשמה המקורי, הראל שלדג, למסלולי השקעה בהראל קרן השתלמות.

בחודש אוקטובר 2008 נוסף מסלול שקלי בקופה. בחודש דצמבר 2009 נוסף מסלול אג"ח ללא מניות.

ביום 1 ביולי 2013 מוזגה קרן ההשתלמות, הראל השתלמות ניבה, כיום, הראל השתלמות מסלול חו"ל, מיזוג טכני לתוך הקופה כמסלול השקעה נפרד.

ביום 1 בינואר 2016, מוזגה קופת הגמל הראל גילעד השתלמות (קופה בניהול חברת הראל עתידית קופות גמל בע"מ), מיזוג טכני, לתוך הקופה.

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 כוללת הקופה עשרה מסלולי השקעה. ראה גם סעיף ג' להלן.

ג. רשימת מסלולי השקעה, הקודים שלהם ומועד תחילת פעילותם

להלן מספרי המסלולים הכלולים באישור:

שם המסלול	קוד המסלול	מועד תחילת פעילות
הראל השתלמות כללי	512267592-00000000000154-0154-000	1998
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	512267592-00000000000154-0416-000	1978
הראל השתלמות לטווח ארוך	512267592-00000000000154-0566-000	1999
הראל השתלמות מסלול מניות	512267592-00000000000154-0763-000	2001
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	512267592-00000000000154-0764-000	2001
הראל השתלמות מסלול חו"ל	512267592-00000000000154-1034-000	2004
הראל השתלמות מסלול שקלי	512267592-00000000000154-1369-000	2008
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	512267592-00000000000154-1485-000	2009
הראל השתלמות מסלול כהלכה	512267592-00000000000154-1523-000	2010
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	512267592-00000000000154-8058-000	2013

ד. שינויים מהותיים בשנת הדיווח הנובעים ממיזוגים, מכירות או רכישות

בשנת הדוח לא חל שינוי.

ה. שיעורי ההפרשות המרביים שרשאית קופת הגמל לקבל ומטרתן

בקרן השתלמות לעובדים - בשיעורים מהמשכורת, (כהגדרתה בסעיף 3ה לפקודה):
הפרשות מעביד: עד 7.5%.
הפרשות עובד: עד 2.5%.
ובלבד שהשיעורים לא יעלו על השיעורים הנקובים בהסכם הקיבוצי כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים תשי"ז-1957, והפרשות העובד לא יפחתו משליש מהפרשות המעביד.

בקרן השתלמות לעצמאים - הפקדות עצמאי עד לתקרה שנתית של 7% מהכנסתו הקובעת, מזה יותר ניכוי בגין הפקדות בשיעור של עד 4.5% מהכנסתו הקובעת.

בקרן השתלמות לחברי קיבוץ - לגבי סכומים שהופקדו עבור חברי קיבוץ בהתאם לסעיף 58א לפקודה.

בקרן השתלמות לחברי מושב שיתופי - לגבי סכומים שהופקדו עבור עמית מושב שיתופי בהתאם לסעיף 58א לפקודה, אם אישר הנציב לפי סעיף 61 לפקודה, כי הוראות סעיף 58א יחולו על המושב השיתופי.

ו. שינוי מסמכי יסוד במהלך תקופת הדוח ועד ליום פרסומו

אין שינוי.

2. ניתוח זכויות עמיתי קופת הגמל

א. יחס נזילות

שיעור הסכומים שהעמיתים בקופת הגמל רשאים למשוך ממנה מתוך כלל נכסי קופת הגמל, לתאריך הדוח:

	2019
	%
הראל השתלמות כללי	61.44
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	85.41
הראל השתלמות לטווח ארוך	82.76
הראל השתלמות מסלול מניות	62.77
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	87.22
הראל השתלמות מסלול חו"ל	79.09
הראל השתלמות מסלול שקלי	76.79
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	81.28
הראל השתלמות מסלול כהלכה	45.52
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	70.16

ב. משך חיים ממוצע של החיסכון

משך החיים הממוצע של זכויות העמיתים, עבור אותם עמיתים שחסכונותיהם טרם הבשילו:

	2019
	שנים
הראל השתלמות כללי	0.91
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	0.24
הראל השתלמות לטווח ארוך	0.39
הראל השתלמות מסלול מניות	0.83
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	0.20
הראל השתלמות מסלול חו"ל	0.35
הראל השתלמות מסלול שקלי	0.42
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	0.36
הראל השתלמות מסלול כהלכה	1.34
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	0.54

ג. שינוי במספר העמיתים

להלן השינוי במספר חשבונות עמיתי הקופה בשנת הדוח, בגין כל מסלולי הקופה:

	מספר חשבונות העמיתים			
סוג העמיתים	**לתחילת השנה**	**נפתחו השנה**	**נסגרו השנה**	**לסוף השנה**
שכירים	227,694	31,619	16,695	242,618
עצמאיים	38,513	2,893	1,645	39,761
סה"כ	266,207	34,512	18,340	282,379

ד. ניתוח זכויות העמיתים בקופה

	ליום 31 בדצמבר			
	2019		2018	
	מספר חשבונות	**סך נכסים, נטו באלפי ש"ח**	**מספר חשבונות**	**סך נכסים, נטו באלפי ש"ח**
חשבונות פעילים	132,629	6,796,509	131,868	6,007,797
חשבונות לא פעילים	149,750	6,439,056	134,339	5,380,443
סה"כ	**282,379**	**13,235,565**	**266,207**	**11,388,240**

3. מידע אודות דמי ניהול

א. שיעור דמי הניהול

הראל השתלמות כללי

דמי ניהול מנכסים:	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	21,234	1,121,858	13,966	854,041
1%-0.5%	56,771	2,558,064	45,067	2,139,933
1.5%-1%	13,780	560,873	15,844	265,710
2%-1.5%	16,002	400,762	33,053	292,125

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 10,890 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות

דמי ניהול מנכסים:	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	2,005	182,237	3,450	477,989
1%-0.5%	6,550	584,425	8,628	752,608
1.5%-1%	1,121	70,749	1,408	53,752
2%-1.5%	983	44,595	5,263	70,874

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 3,130 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות לטווח ארוך

דמי ניהול מנכסים:	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	172	12,195	145	9,190
1%-0.5%	527	31,940	588	43,614
1.5%-1%	113	2,540	139	3,045
2%-1.5%	90	5,025	432	6,454

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 89 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות מסלול מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

דמי ניהול מנכסים:	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	1,355	81,095	1,102	58,605
1%-0.5%	3,394	182,160	3,374	140,846
1.5%-1%	673	30,922	622	17,082
2%-1.5%	338	14,402	894	14,866

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 508 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

דמי ניהול מנכסים:	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	722	93,105	1,822	276,465
1%-0.5%	3,883	356,790	5,885	578,731
1.5%-1%	1,708	93,465	3,598	75,817
2%-1.5%	915	50,296	3,390	44,341

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 2,184 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות מסלול חו"ל

ליום 31 בדצמבר 2019

דמי ניהול מנכסים:	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	114	5,238	167	6,081
1%-0.5%	358	12,050	390	16,242
1.5%-1%	96	2,952	83	1,380
2%-1.5%	45	1,522	175	1,809

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 74 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות מסלול שקלי

דמי ניהול מנכסים:	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	425	40,339	315	22,372
1%-0.5%	821	51,958	855	59,545
1.5%-1%	397	20,167	431	11,781
2%-1.5%	346	17,188	588	8,667

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 29 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות אג"ח ללא מניות

דמי ניהול מנכסים:	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	185	11,744	182	12,739
1%-0.5%	460	23,410	581	41,649
1.5%-1%	162	5,982	166	6,668
2%-1.5%	108	2,525	382	3,445

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 48 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות מסלול כהלכה

דמי ניהול מנכסים:	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח	מספר חשבונות	סך נכסים, נטו באלפי ש"ח
0.5%-0%	329	13,040	180	9,354
1%-0.5%	2,264	62,137	1,201	30,055
1.5%-1%	783	20,612	511	7,410
2%-1.5%	892	24,465	1,279	14,012

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 40 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

הראל השתלמות אג"ח קונצרני

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	עמיתים פעילים		עמיתים לא פעילים	
דמי ניהול מנכסים:	**מספר חשבונות**	**סך נכסים, נטו באלפי ש"ח**	**מספר חשבונות**	**סך נכסים, נטו באלפי ש"ח**
0.5%-0%	50	1,845	46	2,822
1%-0.5%	126	3,681	123	3,366
1.5%-1%	38	546	27	524
2%-1.5%	16	242	37	415

סך ההוצאות הישירות הנגבות מהעמיתים במסלול, נוסף לדמי הניהול, הינו 9 אלפי ש"ח. לפירוט הרכב ההוצאות, ראה ביאור 11 בדבר הוצאות ישירות בדוח הכספי.

ב. מידע אודות חמשת המעסיקים הגדולים בקופה

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019
שיעור דמי ניהול מנכסים ממוצע עבור חמשת המעסיקים הגדולים (באחוזים)	0.51
סך היקף נכסים מנוהל עבור חמשת המעסיקים הגדולים (באלפי ש"ח)	1,097,515
שיעור הנכסים המנוהלים עבור חמשת המעסיקים הגדולים מתוך סך הנכסים נטו (באחוזים)	8.29
מספר חשבונות עמיתים כולל של חמשת המעסיקים הגדולים	15,603
שיעור חשבונות עמיתים כולל של חמשת המעסיקים הגדולים מתוך סך העמיתים (באחוזים)	5.53

4. ניתוח מדיניות השקעה

א. מדיניות ההשקעה

מידע בדבר מדיניות ההשקעה של מסלולי ההשקעה לשנת הדוח, פורט באתר האינטרנט של החברה המנהלת בכתובת:

https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel-pensia-and-gemel/Pages/investment-policy.aspx?isfromsearch=1

ב. ניתוח והסבר שינויים מהותיים בסעיפי ההשקעות לעומת שנה קודמת

להלן תמצית השינויים בשוק ההון והתייחסות חטיבת ההשקעות של החברה אליהם:

נושא	תיאור פעולות החברה
השינוי במדד המחירים לצרכן, התפתחויות האינפלציה והגורמים להשפעה על עליית המדד	על פי המדד האחרון הידוע בסוף 2019, מדד המחירים לצרכן עלה ב-12 החודשים האחרונים ב 0.3% בלבד, מתחת ליעד האינפלציה. סעיף הדיור היה התורם העיקרי לעלייה במחירים לצד עלייה במחירי המזון (ללא ירקות ופירות) ואחזקת הדירה, כאשר סעיף התחבורה-והתקשורת היה התורם העיקרי לירידה במחירים. בסיכום 2019, נרשמה ירדה בציפיות לאינפלציה לאורך כל העקום, בעיקר במחצית השנייה של השנה, בשל הפתעה כלפי מעלה של חלק מהמדדים, חוזקו של השקל והירידה במחיר הנפט בעולם. החברה פעלה להקטין במהלך השנה את שיעור החשיפה שלה לאפיקים צמודי מדד במינונים נמוכים.
שער החליפין של השקל	בסיכום שנת 2019 השקל התחזק ב-8.3% מול סל המטבעות של בנק ישראל; 7.8% ייסוף מול הדולר ו-9.6% ייסוף מול האירו. עיקר הייסוף חל במחצית הראשונה של השנה. העלייה בעודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים, המשך רכישות של חברות ישראליות ע"י משקיעים זרים והחוזקה (היחסית) של הכלכלה תרמו לכך. החברה פעלה לשמור על שיעור חשיפה למט"ח נמוך ביחס למתחרים ברמה של בין 40%-ל60% משיעור החשיפה לחו"ל.
התפתחות שעורי ריבית	ריבית בנק ישראל נותרה ללא שינוי על 0.25% במהלך כל שנת 2019. במהלך הרבעון האחרון של השנה הבנק אותת שהריבית תישאר ברמתה הנוכחית לזמן ממושך או אף תרד בעתיד, נוכח שהאינפלציה מתחת לגבול התחתון של היעד. בסיכום שנת 2019, עקום התשואות הממשלתי ירד בחדות לכל אורכו, בעיקר במחצית הראשונה של השנה. תרמו לכך הירידה המהירה בתשואות אג"ח הממשלתיות בעולם, בהובלת ארה"ב, יחד עם חוזקו של השקל והצפי להצטרפות ישראל למדד האג"ח הבינלאומי. החברה פעלה בתחילת הרבעון הרביעי להאריך מח"מ בשיעור קל לאור הערכה כי הריבית הארוכה תישאר נמוכה לאורך תקופה ארוכה.
ניתוח הגרעון בתקציב המדינה ומימונו	במהלך שנת 2019 חרגה הממשלה משמעותית מיעד הגירעון ובסוף שנת 2019 נושק הגירעון ל-4 אחוזי תוצר. יחד עם זאת החוב בשקלים של מדינת ישראל נשאר נמוך יחסית סביב 60 אחוזי תוצר (בשל התחזקות השקל). החברה פעלה לשמור על חשיפה יציבה לחוב ממשלתי מקומי לאור הערכה כי העלאת הגרעון לא תפגע בביקוש לחוב ממשלה עקב גרעון אבסולוטי נמוך חוזקו של השקל

נושא	תיאור פעולות החברה
	והצטרפות צפויה של ישראל למדדי החוב הממשלתי הבינלאומיים ברבעון הראשון של 2020.
שוק המניות	בשנת 2019 נרשמו עליות חדות במרבית שווקי המניות בעולם. מדד MSCI העולמי (ברוטו במונחים דולריים), עלה ב-28.4% במהלך 2019 והמדד המקביל של השווקים המתעוררים עלה ב-18.9% במהלך 2019. בישראל מדד ת"א-125 עלה ב-21.3% במהלך 2019. החברה פעלה להעלות את שיעור החשיפה למניות בכל הקופות אליהם ניתן להיחשף למניות לאור ההערכה כי מניות יהוו מרכיב עדיף להשקעה בעולם של ריביות נמוכות אינפלציה נמוכה אך חיובית וצמיחה עולמית חיובית.
אג"ח קונצרני ומוצרי חוב	מרווחי האשראי על אגרות החוב הקונצרניות מול אג"ח הממשלתיים בארץ ירדו במהירות במהלך 2019. החברה הגדילה את שיעור החשיפה לאג"ח בדרוג גבוה לאור הערכה כי מרווחי האג"ח בדרוג נמוך נמוכים מדי, תוך הקפדה על בחינת הסיכון והתשואה, מגבלות החשיפה לתאגיד, לקבוצת תאגידים לקבוצות דירוג ומגבלות נוספות אשר אושרו בדירקטוריון החברה.
מוצרי מדדים	החברה המשיכה לנצל את הגידול בהיקפי הכספים שעוקבים באופן טכני אחרי המדדים בעיקר לצורך שיפור הרכבי תיק ההשקעות, כאשר ניירות ערך שעלו באופן מוגזם בכניסתם למדדים נמכרו על ידי החברה וניירות ערך שירדו באופן מוגזם עקב יציאתם מהמדדים נרכשו.
נכסים נגזרים לרבות אופציות על מדד מעו"ף, שקל/דולר, חוזים עתידיים	החברה שמרה על מדיניותה בתחום הנגזרים, לפיה הם משמשים בעיקר אמצעי להתאמה מהירה של הרכבי האפיקים בתיק להחלטות ועדות השקעה, לניהול יעיל של החשיפות לחו"ל ללא חשפה למטבע.
השקעות בנכסים אלטרנטיביים, לרבות נדל"ן, תשתיות והשקעות פרטיות	במהלך השנה, לנוכח התשואות הנמוכות בשוקי האג"ח הממשלתי והקונצרני, המשיכה חטיבת ההשקעות במאמצים למציאת השקעות ישירות באשראי, תשתיות, השקעות פרטיות ונדל"ן, תוך שמירה על רמת סיכון לא גבוהה ופיזור גבוה.

5. ניהול סיכונים

החוזר המאוחד, שער 5, חלק 1, פרק 10 - ניהול סיכונים, מסדיר תשתית להבנה, זיהוי ומדידה של סיכוני שוק, אשראי ונזילות הגלומים בנכסי ההשקעה המוחזקים כנגד חסכונות העמיתים בקופות גמל, למעקב שוטף אחריהם, לקבלת החלטות ולקביעת מדיניות המבוססות עליהם ולהבטחת מסגרת דיווחים מתאימה. החוזר מחייב מינוי מנהל סיכונים אובייקטיבי ובלתי תלוי במערך ההשקעות והאשראי של החברות המנהלות אשר יספק לדירקטוריון החברה המנהלת, הנהלתה, ועדת ההשקעה וועדת האשראי שלה תמונת מצב אובייקטיבית ומקיפה יותר אודות הסיכונים הגלומים בנכסי ההשקעה המוחזקים כנגד חסכונות העמיתים.

ניהול תיק ההשקעות של הקופה נעשה תוך חתירה לאיזון בין המטרה של השגת תשואה מקסימאלית על הנכסים לבין הסיכון הכרוך בהשקעות ורמת הנזילות הנדרשת כדי לממן פעילות זו ופעילות משיכות והעברות של כספים על ידי העמיתים.

דירקטוריון החברה קבע מדיניות השקעות אשר מגבילה את רמות החשיפה אליהן ניתן להגיע בכל אחד מאפיקי ההשקעה. מגבלות הדירקטוריון מחייבות את ועדת ההשקעות ומגבילות את רמת הסיכון של קופות הגמל המנוהלות על ידי החברה. ועדת ההשקעות דנה בישיבותיה בתמהיל ההשקעות של קופות הגמל המנוהלות על ידי החברה ומקבלת החלטות לגבי הקצאת הנכסים בין האפיקים השונים בהתאם להערכות סיכונים המבוססות על נתונים מאקרו כלכליים ותחזיות לגבי שוקי ההון וגורמי הסיכון. דיווחי ניהול סיכונים המוצגים לוועדת השקעות מציגים אומדנים להפסד פוטנציאלי הצפוי לתיק נכסים בשל התממשות סיכוני השוק. בכל התכנסות של ועדת השקעות ובהתבסס על מערכת BI, מציגה חטיבת השקעות חתכי חשיפה שונים של תיק ההשקעות.

הוועדה בוחנת ומתאימה את מדיניות ההשקעות וביצועה בשוטף לנוכח ההתפתחויות בנכסיה, במאפייני עמיתיה ובשווקים.

להלן פירוט הסיכונים המרכזיים להם חשופה הקופה ואופן הטיפול בהם :

א. מדיניות ניהול הסיכונים ותיאור השיטות וההערכות בחברה המנהלת

לעניין פירוט מדיניות ניהול הסיכונים ותיאור השיטות וההערכות בחברה המנהלת של קופת הגמל ראה ביאור 24 בדוחות הכספיים של החברה המנהלת.

ב. סיכוני נזילות

סיכון נזילות ניתן לפיצול על פני שני רבדים : סיכון נזילות ברמת קופת גמל, וסיכון נזילות ברמה מקרו כלכלית.

הסיכון ברובד הראשון נובע מאי ודאות לגבי שינויים אפשריים בהיקף משיכת כספים מהקופה, העשויים להביא למצב בו הקופה תידרש לממש במהירות נכסים בהיקף ניכר על מנת לשלם לעמיתים המושכים או המניידים לקופות אחרות. סיכון זה קשור בהיקף חסכון העמיתים הזכאים למשיכה אל מול אורך החיים הממוצע של נכסי הקופה ונזילותם וכן מגורמים חיצוניים של הגברת תחרות ומעבר בין קופות גמל.

הסיכון ברובד השני נובע מהאפשרות של שינוי טעמי העמיתים בכלל קופות הגמל. מצב זה יכול לגרום למימוש סכומי כספים גדולים בפרק זמן קצר. דרישה כזו עלולה לסכן את יציבות שוק ההון והכספים בארץ. לצורך ניהול סיכון הנזילות קופות הגמל מחזיקות בנכסים נזילים, כגון מזומנים, שווי מזומנים ופיקדונות לתקופה של עד חודש ימים וכן בנכסים בעלי סחירות גבוהה שניתנים למימוש בקלות יחסית.

ניהול הקופות בשיטת סלי השקעה, מקטין חשיפה לסיכון נזילות בכלל ובקופות הקטנות בפרט.

ניתוח נזילות הקופה

	ליום 31 בדצמבר 2019									
	נכסים נטו (באלפי ש"ח)									
נזילות (בשנים)	**הראל השתלמות כללי**	**הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות**	**הראל השתלמות לטווח ארוך**	**הראל השתלמות מסלול מניות**	**הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות**	**הראל השתלמות מסלול חו"ל**	**הראל השתלמות מסלול שקלי**	**הראל השתלמות אג"ח ללא מניות**	**הראל השתלמות מסלול כהלכה**	**הראל השתלמות אג"ח קונצרני**
נכסים נזילים וסחירים	5,667,550	1,473,913	91,884	511,486	1,007,048	36,738	207,634	76,775	181,618	12,675
מח"מ של עד שנה	184,554	52,029	1,294	-	29,994	2,189	1,076	3,705	-	-
מח"מ מעל שנה	1,679,803	487,245	18,927	21,449	349,257	7,772	24,039	26,915	-	707
אחרים	661,459	224,042	1,898	7,043	182,711	575	(732)	767	(533)	59
סה"כ	8,193,366	2,237,229	114,003	539,978	1,569,010	47,274	232,017	108,162	181,085	13,441

ועדת ההשקעות אישרה מודל למעקב אחר סיכון הנזילות בפעילות הקופה. מדדי הנזילות מביאים בחשבון מצבי קיצון של משיכות בקופות כולל העברות בין קופות ואת נזילות הנכסים בתיקים במצבי משבר שונים. ועדת ההשקעות בוחנת על בסיס תקופתי את העמידה ברמת הנזילות ביחס למדדי הנזילות שנקבעו ובוחנת באופן שוטף את צרכי הנזילות והתאמתם לנכסי הקופה על מנת להיערך מראש לשינויים ברמת הנזילות הנדרשת.

הקופה אינה נתקלת בקשיי נזילות ובקשיים למימון תשלומים לעמיתים מושכים או המניידים החוצה, והיא שומרת על רמת נזילות מספקת כאמור. על פי ניסיון העבר, לאור היקף נכסיה של הקופה, הפיזור הרחב של עמיתיה והעובדה כי מרבית נכסיה הינם סחירים ובני מימוש מהיר ולמרות ששיעור הסכומים שעמיתים רשאים למשוך מהקופה הינו בין 45.52%-87.22% (ראה פרוט לפי מסלולים בסעיף 2א לעיל), הקופה אינה צופה בעיות נזילות בשנים הקרובות. נכון לסוף שנת 2019, כ- 70% מנכסי הקופה הושקעו בנכסים נזילים או סחירים (כ-69% במסלול הכללי, כ-66% במסלול אג"ח עד 20% מניות, כ-81% במסלול לטווח ארוך, כ-95% במסלול מניות, כ-64% במסלול אג"ח עד 10% מניות, כ-78% במסלול חו"ל, כ-89% במסלול שקלי, כ-71% במסלול אג"ח ללא מניות, כ-100% במסלול כהלכה וכ-94% במסלול אג"ח קונצרני).

מבחינת הרכב נכסי הקופה והערכות ההנהלה, הנהלת החברה המנהלת סבורה כי סך הכספים הסחירים והנזילים וצפי ההפקדות מהווים כרית בטחון מספקת לצמצום התממשות סיכון הנזילות כאמור לעיל.

ג. סיכוני שוק

סיכוני שוק בניהול פעילות קופת הגמל נובעים מאפשרות לשחיקת שווי נכסי קופות הגמל כתוצאה משינויים במחירי ניירות ערך, מחירי נדל"ן, שעורי ריבית, שערי חליפין ואינפלציה ומפתיחת מרווחי האשראי מול ריבית חסרת סיכון.

סיכוני שוק הקשורים בירידה הפוטנציאלית בערכם הכלכלי של נכסי הקופה הינם כדלקמן:

1. סיכוני הצמדה: בשיקולי השקעה נלקחות בחשבון תחזיות אינפלציה ואלטרנטיבות השקעה, גם בהיבט של בסיס הצמדה. הקופה מבצעת את השקעותיה ברכיבים צמודים ולא צמודים בהתאם לסביבת האינפלציה והתחזיות העתידיות שלפניה.
2. סיכון שער חליפין: לקופה חשיפה לנכסים צמודי מט"ח בעיקר כתוצאה מהשקעות בנכסים זרים ולכן בשיקולי ההשקעה נלקחות בחשבון תחזיות לשינויים בשערי חליפין, בעיקר ביחס לדולר.
3. סיכוני ריבית: לשינויים בשערי הריבית השפעה על אגרות החוב המוחזקות על ידי הקופה ועל פקדונות והלוואות ובאמצעותן על שווי נכסי הקופה. בעת קבלת החלטות השקעה וקביעת משך החיים הממוצע של הנכסים נלקחים בחשבון הנחות ותחזיות לגבי שינויי ריבית והשפעתם על תיק ההשקעות של הקופה. הקופה מטפלת בסיכוני ריבית על ידי שינוי באורך החיים הממוצע הכולל של מכשירים נושאי ריבית בכל אפיק, פיזור וחשיפה לסוגי ריביות שונות.
4. סיכון מניות: ההפסד שעלול להגרם לקופה כתוצאה מירידה במחירי המניות הנסחרות בארץ ובחו"ל.
5. סיכון מרווח אשראי: הפסד הנובע מפתיחת מרווחי האשראי מול ריבית חסרת סיכון.
6. סיכון נדל"ן: ההפסד שעלול להיגרם מירידת ערכן של ההשקעות בנדל"ן.

החברה המנהלת מתמודדת עם מכלול הגורמים המרכיבים את סעיף סיכוני השוק באמצעות קביעת תמהיל השקעות מפוזר המכיל, בין היתר, מניות, אגרות חוב צמודות ולא צמודות, הלוואות, נדל"ן, חשיפה למט"ח, קרנות השקעה ותעודות סל. נכסי הקופות מפוזרים גם בהשקעות בשווקים הבין לאומיים. שימוש בנגזרים נעשה למטרות הגנה ולמטרות יצירת חשיפה ונכלל בדוחות הבקרה.
דירקטוריון החברה קבע מדיניות השקעות אשר מגבילה את רמות החשיפה אליהן ניתן להגיע בכל אחד מאפיקי ההשקעה. מגבלות הדירקטוריון מחייבות את ועדת ההשקעות ומגבילות את רמת הסיכון של קופות הגמל המנוהלות על ידי החברה. מגבלות הדירקטוריון מחייבות ביצוע פיזור בין אפיקי ההשקעה השונים ומונעות חשיפה גבוהה לאפיק השקעה אחד.
ועדת ההשקעות דנה בישיבותיה בתמהיל ההשקעות של קופות הגמל המנוהלות על ידי החברה ומקבלת החלטות לגבי הקצאת הנכסים בין האפיקים השונים בהתאם להערכות סיכונים המבוססות על נתונים מאקרו כלכליים ותחזיות לגבי שוקי ההון וגורמי הסיכון. מדדי סיכונים המוצגים לוועדת השקעות כוללים תרחישי קיצון והשוואת מדדי ביצועים וסיכונים לתיקי סמן. ועדת השקעות מקבלת מדי ועדה דיווח בדבר חשיפה ענפית, חשיפה גיאוגרפית וחשיפה מטבעית.

(1) סיכון מדד וסיכון מטבע

הראל השתלמות כללי

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	לא צמוד	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סך הכל
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	3,672,766	1,945,488	2,575,112	8,193,366
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	921,509	(7,998)	(913,511)	-
סך הכל	4,594,275	1,937,490	1,661,601	8,193,366

הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	לא צמוד	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סך הכל
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	1,021,082	622,326	593,821	2,237,229
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	244,004	(2,565)	(241,439)	-
סך הכל	1,265,086	619,761	352,382	2,237,229

הראל השתלמות לטווח ארוך

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	לא צמוד	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סך הכל
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	50,080	25,826	38,097	114,003
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	13,659	(150)	(13,509)	-
סך הכל	63,739	25,676	24,588	114,003

הראל השתלמות מסלול מניות

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	לא צמוד	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סך הכל
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	308,127	106	231,745	539,978
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	103,165	-	(103,165)	-
סך הכל	411,292	106	128,580	539,978

הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	לא צמוד	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סך הכל
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	717,477	471,909	379,624	1,569,010
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	207,256	(2,032)	(205,224)	-
סך הכל	924,733	469,877	174,400	1,569,010

הראל השתלמות מסלול חו"ל

ליום 31 בדצמבר 2019

	לא צמוד אלפי ש"ח	בהצמדה למדד המחירים לצרכן אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה אליו אלפי ש"ח	סך הכל אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	6,330	297	40,647	47,274
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	7,170	-	(7,170)	-
סך הכל	13,500	297	33,477	47,274

הראל השתלמות מסלול שקלי

ליום 31 בדצמבר 2019

	לא צמוד אלפי ש"ח	בהצמדה למדד המחירים לצרכן אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה אליו אלפי ש"ח	סך הכל אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	230,100	-	1,917	232,017
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	1,836	-	(1,836)	-
סך הכל	231,936	-	81	232,017

הראל השתלמות אג"ח ללא מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

	לא צמוד אלפי ש"ח	בהצמדה למדד המחירים לצרכן אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה אליו אלפי ש"ח	סך הכל אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	52,771	37,370	18,021	108,162
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	9,882	(209)	(9,673)	-
סך הכל	62,653	37,161	8,348	108,162

הראל השתלמות מסלול כהלכה

ליום 31 בדצמבר 2019

	לא צמוד אלפי ש"ח	בהצמדה למדד המחירים לצרכן אלפי ש"ח	במטבע חוץ או בהצמדה אליו אלפי ש"ח	סך הכל אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	132,079	43,347	5,659	181,085
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	(21,424)	(348)	21,772	-
סך הכל	110,655	42,999	27,431	181,085

הראל השתלמות אג"ח קונצרני

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	לא צמוד	בהצמדה למדד המחירים לצרכן	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	סך הכל
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
סך נכסי קופת הגמל, נטו	4,960	4,249	4,232	13,441
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא	3,348	-	(3,348)	-
סך הכל	8,308	4,249	884	13,441

(2) סיכון ריבית

להלן ניתוח רגישות ביחס להשפעת השינוי בשיעור הריבית על התשואה של קופת הגמל:

	ניתוח רגישות לשינוי בשיעור הריבית (א) (ב)	
ליום 31 בדצמבר 2019	+1%	-1%
	אחוזים	
הראל השתלמות כללי	(2.03)	2.24
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	(2.52)	2.79
הראל השתלמות לטווח ארוך	(1.94)	2.14
הראל השתלמות מסלול מניות	(0.25)	0.27
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	(2.78)	3.08
הראל השתלמות מסלול חו"ל	(2.03)	2.24
הראל השתלמות מסלול שקלי	(3.33)	3.68
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	(3.07)	3.40
הראל השתלמות מסלול כהלכה	(2.77)	3.09
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	(3.10)	3.34

(א) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. ביחס למכשירים בריבית קבועה, החשיפה הינה ביחס לערך הפנקסני של המכשיר וביחס למכשירים בריבית משתנה, החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי. לצורך חישוב ניתוח הרגישות נלקח בחשבון שינוי בריבית מתחילת השנה גם לגבי נכסים שנרכשו במהלך השנה.

(ב) ניתוח הרגישות כולל אך ורק סעיפים אשר ערכם מושפע באופן ישיר כתוצאה משינוי בשיעור הריבית. בהתאם לכך, לא מובאות בחשבון השפעות עקיפות כגון השפעה של קרנות נאמנות שמשקיעות בנכסי חוב.

(3) פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

להלן פירוט החשיפה לענפי משק בגין השקעה במניות:

הראל השתלמות כללי

	ליום 31 בדצמבר 2019					
	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	%
	אלפי ש"ח					מסה"כ
ענף משק						
בנקים	243,710	2,947	-	-	246,657	15.64
ביטוח	30,452	-	-	-	30,452	1.93
ביומד	25,118	-	-	15,258	40,376	2.56
טכנולוגיה	80,325	1,338	2,989	105,819	190,471	12.08
מסחר ושרותים	169,773	22,182	10,159	91,303	293,417	18.61
נדל"ן ובינוי	248,693	20,212	6,339	189,244	464,488	29.45
תעשיה	131,621	11,303	19	57,337	200,280	12.70
השקעה ואחזקות	52,881	15,223	5,645	-	73,749	4.68
נפט וגז	26,113	3,523	-	7,365	37,001	2.35
סך הכל	1,008,686	76,728	25,151	466,326	1,576,891	100.00

הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות

	ליום 31 בדצמבר 2019					
	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	%
	אלפי ש"ח					מסה"כ
ענף משק						
בנקים	34,377	416	-	-	34,793	13.16
ביטוח	4,296	-	-	-	4,296	1.63
ביומד	3,543	-	-	2,152	5,695	2.15
טכנולוגיה	11,331	189	777	14,993	27,290	10.32
מסחר ושרותים	23,948	3,129	2,498	12,012	41,587	15.74
נדל"ן ובינוי	35,081	2,955	2,237	66,478	106,751	40.39
תעשיה	18,567	1,600	3	7,541	27,711	10.48
השקעה ואחזקות	7,459	2,147	1,398	-	11,004	4.16
נפט וגז	3,684	497	-	1,039	5,220	1.97
סך הכל	142,286	10,933	6,913	104,215	264,347	100.00

הראל השתלמות לטווח ארוך

ליום 31 בדצמבר 2019

	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	% מסה"כ
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
בנקים	4,466	54	-	-	4,520	17.84
ביטוח	558	-	-	-	558	2.20
ביומד	460	-	-	280	740	2.92
טכנולוגיה	1,472	25	-	1,895	3,392	13.39
מסחר ושרותים	3,121	406	-	1,758	5,285	20.85
נדל"ן ובינוי	4,557	282	-	358	5,197	20.51
תעשיה	2,411	206	-	1,103	3,720	14.68
השקעה ואחזקות	969	279	2	-	1,250	4.93
נפט וגז	479	65	-	135	679	2.68
סך הכל	18,493	1,317	2	5,529	25,341	100.00

הראל השתלמות מסלול מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	% מסה"כ
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
בנקים	37,292	451	-	-	37,743	17.69
ביטוח	4,660	-	-	-	4,660	2.18
ביומד	3,844	-	-	2,335	6,179	2.90
טכנולוגיה	12,292	205	-	16,273	28,770	13.48
מסחר ושרותים	25,979	3,394	-	15,532	44,905	21.05
נדל"ן ובינוי	38,053	2,360	-	2,989	43,402	20.34
תעשיה	20,141	1,720	4	9,751	31,616	14.82
השקעה ואחזקות	8,092	2,329	17	-	10,438	4.89
נפט וגז	3,996	539	-	1,127	5,662	2.65
סך הכל	154,349	10,998	21	48,007	213,375	100.00

הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות

	ליום 31 בדצמבר 2019					
	נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד מניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	% מסה"כ
	אלפי ש"ח					
ענף משק						
בנקים	11,021	133	-	-	11,154	9.51
ביטוח	1,377	-	-	-	1,377	1.17
ביומד	1,136	-	-	690	1,826	1.56
טכנולוגיה	3,632	61	354	4,915	8,962	7.64
מסחר ושרותים	7,678	1,003	2,552	3,864	15,097	12.88
נדל"ן ובינוי	11,248	2,181	1,517	48,844	63,790	54.41
תעשיה	5,952	520	1	2,363	8,836	7.54
השקעה ואחזקות	2,392	688	1,440	-	4,520	3.86
נפט וגז	1,181	159	-	333	1,673	1.43
סך הכל	45,617	4,745	5,864	61,009	117,235	100.00

הראל השתלמות מסלול חו"ל

	ליום 31 בדצמבר 2019		
	בחו"ל	סך הכל	% מסה"כ
	אלפי ש"ח		
ענף משק			
טכנולוגיה	240	240	23.93
מסחר ושרותים	473	473	47.16
תעשיה	290	290	28.91
סך הכל	1,003	1,003	100.00

ד. סיכוני אשראי

סיכון אשראי הוא הסיכון לאי עמידת צד שלישי בהתחייבויותיו. סיכוני אשראי יכולים לנבוע, בין היתר, מאי עמידה במועדי החזר, היעדר יכולת פירעון, מימוש ביטחונות בערך פחות מהמוערך או מירידת ערך כתוצאה משינוי בדירוג אשראי.

מדיניות ניהול סיכוני האשראי של החברה מתבססת על פיזור וגיוון תיק האשראי וניהול סיכונים מבוקר, באופן שיתרום להשגת תשואה הולמת עבור הסיכון הניטל, בהתאם למגבלות שהוגדרו, תוך הבנת פרופיל סיכון האשראי של החברה ופירוט תחומי אחריותם של הגורמים המעורבים בתהליכי זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה של סיכון האשראי. המסגרת למתן וניהול אשראי כוללת גם נהלים ומתודולוגיות, על פיהם יש לפעול.

פעילות האשראי נעשית בכפוף לתקנות ההשקעה ולחוזרי המפקח בנושא ניהול סיכוני אשראי ובהתאם למדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון ולהחלטות פרטניות של ועדות ההשקעה השונות. תקנות ההשקעה קובעות מגבלות חשיפה ללווה בודד ולקבוצת לווים וכן מגבלות על מתן אשראי בהתאם לסוגי בטחונות וכיוצ"ב. חוזרי המפקח בנושא ניהול סיכוני אשראי מתווים תשתית לתמיכה ניהולית, מקצועית ותפעולית ומטרתם להבטיח קיומם של מנגנוני בקרה ופיקוח לניהול סיכוני אשראי להם חשופה הקופה. בהתאם לחוזרי המפקח בנושא ניהול סיכוני אשראי מינו הגופים המוסדיים בקבוצה מנהל מערך אשראי לא סחיר, ונקבעו נהלים העוסקים בניהול סיכוני אשראי. פרק 4 - ניהול נכסי השקעה, שער 5, חלק 2 לחוזר המאוחד קובע הוראות לקביעת פרמטרים להתייחסות גופים מוסדיים המעמידים אשראי באמצעות רכישת אגרות חוב לא ממשלתיות, ובין היתר, באמצעות הרחבת תהליך האנליזה המתקיים בחטיבת ההשקעות טרם רכישת איגרת חוב וקביעת מדיניות ביחס לרכישת איגרות חוב, הכוללת, בין היתר, הכללת תניות חוזיות שונות ואמות מידה פיננסיות. בעקבות חוזר המפקח בנושא טיפול בחובות בעייתיים ופעולות לגביית חוב, הוקם פורום חוב ומונה מנהל לפורום אשר תפקידו להעריך מצב חובות בעייתיים ולהבטיח כי מתקיימים תהליכי מעקב ובקרה שוטפים.

מדיניות החשיפה לאשראי, אשר אושרה על-ידי הדירקטוריון, מתייחסת למגבלות לחשיפה כוללת לקבוצת לווים ולחמשת הבנקים הגדולים, מגבלות חשיפה לנכסי חוב על פי דירוג והאצלת סמכויות שונות לחטיבת ההשקעות, ועדת אשראי, ועדות השקעה והדירקטוריונים האמורים.

טרם מתן אשראי לא סחיר מתבצע תהליך, באמצעות מודל דירוג פנימי, להערכת איתנות הגופים אליהם נחשפת הקופה ויכולת הפירעון שלהם. כמו כן הקופה עוקבת באופן שוטף אחר יכולת הפירעון ואיכות הבטוחות. בנוסף, מתבצעת הערכת סיכוני אשראי לא סחיר בקופה הן באמצעות מעקב אחר הדירוג הממוצע, והן באמצעות מודל המאפשר לכמת את גובה סיכון האשראי בתוחלת ומקרה קיצון.

ברמת התיק הכולל מתבצע באגף ניהול סיכונים כימות של סיכוני האשראי הגלומים בנכסי ההשקעה, באמצעות בחינת הדירוג הממוצע של החוב הלא ממשלתי בתיקים האמורים והערכת ההפסד הצפוי (Expected Loss) וההפסד הלא-צפוי (Un expected Loss) בגין סיכוני האשראי הלא סחיר. ברמת עסקה פרטנית – מתקבלת חוות דעת בלתי תלויה של אגף ניהול סיכונים לעסקאות משמעותיות ולעסקאות גדולות או מורכבות, בהתאם לפרמטרים שהוגדרו.

(1) חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי			הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות			הראל השתלמות לטווח ארוך			הראל השתלמות מסלול מניות			הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות		
		שאינם			שאינם			שאינם			שאינם			שאינם	
	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ
	אלפי ש"ח														
בארץ	2,570,712	1,691,507	4,262,219	892,533	491,685	1,384,218	33,833	18,600	52,433	92,988	21,449	114,437	705,563	342,714	1,048,277
בחו"ל	327,589	172,850	500,439	112,254	47,589	159,843	6,340	1,621	7,961	644	-	644	86,012	36,537	122,549
סך הכל נכסי חוב	2,898,301	1,864,357	4,762,658	1,004,787	539,274	1,544,061	40,173	20,221	60,394	93,632	21,449	115,081	791,575	379,251	1,170,826

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות מסלול חו"ל			הראל השתלמות מסלול שקלי			הראל השתלמות אג"ח ללא מניות			הראל השתלמות מסלול כהלכה			הראל השתלמות אג"ח קונצרני		
		שאינם			שאינם			שאינם			שאינם			שאינם	
	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ	סחירים	סחירים	סה"כ
	אלפי ש"ח														
בארץ	305	3,978	4,283	196,549	25,115	221,664	58,111	27,267	85,378	166,641	-	166,641	7,020	707	7,727
בחו"ל	16,064	5,983	22,047	1,908	-	1,908	7,227	3,353	10,580	-	-	-	2,616	-	2,616
סך הכל נכסי חוב	16,369	9,961	26,330	198,457	25,115	223,572	65,338	30,620	95,958	166,641	-	166,641	9,636	707	10,343

(2) פירוט נכסי חוב בחלוקה לדירוגים

נכסי חוב בארץ

	ליום 31 בדצמבר 2019									
	דירוג מקומי (*)									
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני
	אלפי ש"ח									
נכסי חוב סחירים בארץ										
אגרות חוב ממשלתיות	1,964,921	743,800	28,855	92,811	605,145	130	189,072	49,597	166,641	38
אגרות חוב קונצרניות ונכסי חוב אחרים בדירוג:										
AA ומעלה	424,272	100,172	3,224	48	65,727	156	4,600	5,757	-	4,518
BBB עד A	163,044	42,901	1,526	42	30,520	16	2,877	2,500	-	2,121
נמוך מ-BBB	4,665	1,424	61	3	1,042	1	-	69	-	92
לא מדורג	13,810	4,236	167	84	3,129	2	-	188	-	251
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ	2,570,712	892,533	33,833	92,988	705,563	305	196,549	58,111	166,641	7,020
נכסי חוב שאינם סחירים בארץ										
אגרות חוב קונצרניות ופיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים בדירוג:										
AA ומעלה	92,445	31,776	512	-	20,685	439	299	1,371	-	-
BBB עד A	3,490	875	21	-	380	-	23	73	-	-
נמוך מ-BBB	1,392	487	12	51	396	-	-	14	-	-
לא מדורג	368	156	16	3	116	-	-	11	-	3
הלוואות לעמיתים	526,409	116,973	9,920	21,281	93,522	2,780	18,298	7,448	-	704
הלוואות בשיעבוד מניות המקנות שליטה	21,676	7,180	270	114	5,005	-	210	260	-	-
הלוואות לאחרים	1,045,727	334,238	7,849	-	222,610	759	6,285	18,090	-	-
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ	1,691,507	491,685	18,600	21,449	342,714	3,978	25,115	27,267	-	707
סך הכל נכסי חוב בארץ	4,262,219	1,384,218	52,433	114,437	1,048,277	4,283	221,664	85,378	166,641	7,727
מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (**)	899,056	228,739	12,415	21,332	159,637	2,802	20,590	14,336	-	703

(*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה *S&P, Mood's* ו- *Fitch*.
כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג *A* כולל *A*- ועד *A*+.

(**) בהתאם לחוזרי הממונה 15-9-2007 ו- 16-9-2007 קיימת בחברה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי החברה. נכסי החוב המוצגים לעיל כנכסים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור. ראה בנוסף סעיף 5 להלן.

נכסי חוב בחו"ל

	ליום 31 בדצמבר 2019								
	דירוג בינלאומי (*)								
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות אג"ח קונצרני
	אלפי ש"ח								
נכסי חוב סחירים בחו"ל									
אגרות חוב ממשלתיות	16,788	2,837	887	568	7,389	5,376	1,908	45	17
אגרות חוב קונצרניות ונכסי חוב אחרים בדירוג:									-
A ומעלה	18,078	6,290	317	-	4,481	611	-	415	152
BBB	251,905	88,590	4,417	-	63,587	8,661	-	5,828	2,110
נמוך מ-BBB	34,964	12,492	612	-	9,070	1,233	-	820	293
לא מדורג	5,854	2,045	107	76	1,485	183	-	119	44
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל	327,589	112,254	6,340	644	86,012	16,064	1,908	7,227	2,616
נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל									
אגרות חוב קונצרניות ופיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים בדירוג:									
לא מדורג	2,202	606	24	-	437	92	-	48	-
נכסי חוב אחרים	170,648	46,983	1,597	-	36,100	5,891	-	3,305	-
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל	172,850	47,589	1,621	-	36,537	5,983	-	3,353	-
סך הכל נכסי חוב בחו"ל	500,439	159,843	7,961	644	122,549	22,047	1,908	10,580	2,616
מזה - נכסים מדורגים בדירוג פנימי (**)	85,899	23,105	829	-	17,406	3,245	-	1,586	-

(*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה *S&P, Mood's* ו- *Fitch*.
כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג *A* כולל *A*- ועד *A*+.

(**) בהתאם לחוזרי הממונה 2007-9-15 ו- 2007-9-16 קיימת בחברה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי החברה. נכסי החוב המוצגים לעיל כנכסים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור. ראה בנוסף סעיף 5 להלן.

(3) שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים, נקבע באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שערי ההיוון אינם מתבססים על דירוג האשראי של הנכס אלא על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת מיקום של הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. מודל זה מביא לידי ביטוי באופן עדכני יותר שינויים בפרמיית הסיכון של נכסי החוב, כפי שאלו משתקפים בשוק הסחיר בהתאם לשינויים באותו עשירון.

הריביות הממוצעות המשוקללות בגין כל אחת מקבוצות הדירוג המוצגות להלן הינן בהתאם לנכסים הכלולים בכל קבוצת דירוג:

	ליום 31 בדצמבר 2019								
נכסי חוב שאינם סחירים לפי דירוג (*):	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות אג"ח קונצרני
	באחוזים								
AA ומעלה	0.64	0.66	0.33	0.11	0.61	0.72	0.29	0.67	0.11
A	2.14	1.96	2.29	1.35	1.98	3.97	2.36	2.31	-
BBB	2.37	2.30	2.37	-	2.35	3.59	2.35	2.36	-
נמוך מ-BBB	5.73	5.87	12.01	17.55	7.83	-	-	3.21	-
לא מדורג	3.42	3.40	3.53	7.52	3.69	4.87	2.84	3.35	31.15

(*) המקורות לרמת דירוג מקומי הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על ידי הממונה *S & P, Mood's* ו- *Fitch*.

לעניין דירוג פנימי ראה סעיף 5 להלן.

(4) פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי		הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות		הראל השתלמות לטווח ארוך		הראל השתלמות מסלול מניות		הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות		הראל השתלמות מסלול חו"ל		הראל השתלמות מסלול שקלי		הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	
	סכום	%	סכום	%	סכום	%	סכום	%	סכום	%	סכום	%	סכום	%	סכום	%
	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	מסה"כ
ענף משק																
בנקים	360,969	7.58	99,091	6.42	3,590	5.94	20	0.02	65,415	5.59	3,442	13.07	2,194	0.98	5,850	6.10
ביטוח	43,090	0.90	12,233	0.79	477	0.79	15	0.01	9,111	0.78	148	0.56	1,551	0.69	814	0.85
טכנולוגיה	17,812	0.37	5,871	0.38	274	0.45	32	0.03	3,974	0.34	493	1.87	21	0.01	397	0.41
מסחר ושרותים	1,225,522	25.74	324,755	21.02	16,182	26.79	21,293	18.50	227,736	19.44	8,710	33.09	21,722	9.72	20,245	21.09
נדל"ן ובינוי	897,706	18.85	278,249	18.02	7,077	11.72	114	0.10	196,905	16.82	5,886	22.35	4,485	2.01	14,918	15.55
תעשיה	63,277	1.33	21,706	1.41	663	1.10	48	0.04	16,287	1.39	1,442	5.48	1,396	0.62	1,216	1.27
השקעה ואחזקות	144,745	3.04	45,054	2.92	1,999	3.31	179	0.16	30,720	2.62	66	0.25	1,223	0.55	2,272	2.37
נפט וגז	27,828	0.58	10,465	0.68	390	0.65	1	-	8,144	0.70	637	2.42	-	-	604	0.63
אג"ח ממשלתי	1,981,709	41.61	746,637	48.36	29,742	49.25	93,379	81.14	612,534	52.32	5,506	20.91	190,980	85.42	49,642	51.73
סך הכל	4,762,658	100.00	1,544,061	100.00	60,394	100.00	115,081	100.00	1,170,826	100.00	26,330	100.00	223,572	100.00	95,958	100.00

	ליום 31 בדצמבר 2019			
	הראל השתלמות מסלול כהלכה		הראל השתלמות אג"ח קונצרני	
	סכום אלפי ש"ח	% מסה"כ	סכום אלפי ש"ח	% מסה"כ
ענף משק				
בנקים	-	-	3,239	31.32
ביטוח	-	-	595	5.75
טכנולוגיה	-	-	124	1.20
מסחר ושרותים	-	-	2,619	25.32
נדל"ן ובינוי	-	-	2,562	24.77
תעשיה	-	-	309	2.99
השקעה ואחזקות	-	-	631	6.10
נפט וגז	-	-	209	2.02
אג"ח ממשלתי	166,641	100.00	55	0.53
סך הכל	166,641	100.00	10,343	100.00

(5) ביום 7 ביולי 2013, בהמשך לאישור מיום 15 במאי 2011, אישר הממונה להראל חברה לביטוח בע"מ (להלן- "הראל ביטוח") שימוש במודל פנימי לדירוג אשראי, שפותח על ידי הראל ביטוח. מודל זה ישמש את הראל ביטוח ואת יתר הגופים המוסדיים בקבוצת הראל. בהתאם לתנאי האישור, הדירוג על פי המודל הפנימי ייחשב כדירוג המקביל של חברה מדרגת, בכפוף לתנאים הבאים:

א) השימוש במודל יעשה במסגרת המבנה, המתודולוגיה והנהלים שהוצגו בתהליך בחינת המודל.

ב) המודל יהא תקף להערכת אשראי למעט: בנקים וחברות ביטוח, אשראי מגובה נכס בסיס (ישיר או מכשירים מורכבים), נדל"ן יזמי ומימון פרוייקטים.

ג) כל שינוי מהותי במבנה המודל יהא טעון אישור מראש של הממונה.

ה. סיכונים גיאוגרפיים

סיכון גאוגרפי הינו סיכון להפסד הנובע מחשיפה של תיק ההשקעות בצורה ישירה או עקיפה, דרך השקעה בחברות שיש להן פעילות עסקית במדינה, לאירוע שלילי באותה מדינה או אזור גיאוגרפי. אירוע כזה עשוי להתעורר למשל על רקע עימות בטחוני באזור, משבר כלכלי במדינה עצמה או אצל שותפת סחר מהותית. סיכון גיאוגרפי עשוי לבוא לידי ביטוי בעלייה באירועי חדלות פירעון של ממשלות ועסקים ו/או ירידה בשווי נכסים הוניים (נדל"ן, מניות וכד').

להלן החשיפה הגיאוגרפית עבור הנכסים השונים בהתאם למקום הסיכון הסופי, או בהתאם למקום בו הונפק או נסחר הנכס, במקרים בהם לא ניתן היה לזהות את מקום החשיפה הסופית:

הראל השתלמות כללי

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח									
בריטניה	-	31,926	25,690	52,050	2,441	10,863	41,804	164,774	-	164,774
סין	-	1,248	17,855	76,482	18,461	-	811	114,857	-	114,857
צרפת	-	49,311	22,944	50,940	5,780	-	24,909	153,884	(11,113)	142,771
גרמניה	-	2,631	61,443	25,651	4,564	-	26,486	120,775	(8,120)	112,655
יפן	-	-	142	57,126	36,276	-	18	93,562	8,622	102,184
לוקסמבורג	-	-	4,181	-	106,411	-	7,254	117,846	-	117,846
ארצות הברית	-	145,699	434,144	152,928	39,106	-	350,527	1,122,404	715,624	1,838,028
אירופה	-	-	57,125	14,568	3,923	-	21,942	97,558	67,315	164,873
ישראל	1,981,709	661,702	859,406	59,189	2,521	29,117	2,038,999	5,632,643	(1,980)	5,630,663
אחר	-	109,262	93,961	224,751	53,077	-	94,012	575,063	1,747	576,810
סך הכל	1,981,709	1,001,779	1,576,891	713,685	272,560	39,980	2,606,762	8,193,366	772,095	8,965,461

הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח									
בריטניה	-	10,545	5,333	6,365	298	8,909	9,281	40,731	-	40,731
צרפת	-	17,158	4,944	6,229	707	-	3,106	32,144	(1,359)	30,785
גרמניה	-	721	20,448	3,137	558	-	3,400	28,264	(993)	27,271
לוקסמבורג	-	-	1,192	-	37,027	-	1,998	40,217	-	40,217
ארצות הברית	-	49,358	83,199	21,139	13,607	-	100,253	267,556	87,478	355,034
אירופה	-	-	9,289	1,781	480	-	20,863	32,413	8,231	40,644
ישראל	746,637	171,875	124,348	9,384	356	10,617	592,056	1,655,273	(279)	1,654,994
אחר	-	38,541	15,594	43,820	18,248	-	24,428	140,631	1,268	141,899
סך הכל	746,637	288,198	264,347	91,855	71,281	19,526	755,385	2,237,229	94,346	2,331,575

הראל השתלמות לטווח ארוך

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח								
בריטניה	-	526	256	1,048	49	341	2,220	-	2,220
סין	-	21	337	1,540	372	1	2,271	-	2,271
צרפת	-	865	119	1,026	116	500	2,626	(224)	2,402
גרמניה	-	26	409	517	92	524	1,568	(164)	1,404
יפן	-	-	3	1,150	731	-	1,884	174	2,058
לוקסמבורג	-	-	-	-	1,866	81	1,947	-	1,947
שוויץ	-	553	151	582	68	-	1,354	-	1,354
ארצות הברית	-	2,423	6,265	3,081	686	3,076	15,531	14,414	29,945
אירופה	-	-	964	293	79	(804)	532	1,356	1,888
ישראל	29,742	5,165	15,264	1,041	46	24,549	75,807	(36)	75,771
ש.מתעוררים-אחר	-	-	496	579	80	-	1,155	-	1,155
אחר	-	1,342	1,077	3,365	862	462	7,108	35	7,143
סך הכל	29,742	10,921	25,341	14,222	5,047	28,730	114,003	15,555	129,558

הראל השתלמות מסלול מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח								
בריטניה	-	-	2,172	9,713	455	412	12,752	-	12,752
קנדה	-	-	1,141	5,612	-	136	6,889	1,067	7,956
סין	-	-	2,918	14,272	3,445	1	20,636	-	20,636
צרפת	-	-	1,092	9,505	1,079	4,632	16,308	(2,074)	14,234
גרמניה	-	108	3,429	4,786	852	4,747	13,922	(1,515)	12,407
יפן	-	-	22	10,660	6,768	3	17,453	1,609	19,062
שוויץ	-	-	1,298	5,391	630	-	7,319	-	7,319
ארצות הברית	-	9	53,839	28,537	1,000	10,823	94,208	133,587	227,795
אירופה	-	-	8,051	2,718	732	(11,805)	(304)	12,561	12,257
ישראל	93,379	187	127,394	8,853	1,291	68,818	299,922	(303)	299,619
ש.מתעוררים-אחר	-	-	4,145	5,366	746	2	10,259	-	10,259
אחר	-	3	7,874	25,570	4,341	2,826	40,614	(741)	39,873
סך הכל	93,379	307	213,375	130,983	21,339	80,595	539,978	144,191	684,169

הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח									
בריטניה	-	7,536	3,867	1,942	91	6,760	5,977	26,173	-	26,173
צרפת	-	12,222	2,636	1,901	216	-	980	17,955	(415)	17,540
גרמניה	-	521	13,951	957	170	-	1,158	16,757	(303)	16,454
לוקסמבורג	-	-	775	-	26,376	-	1,442	28,593	-	28,593
ארצות הברית	-	35,511	42,403	5,707	9,693	-	74,053	167,367	26,692	194,059
אירופה	-	-	3,871	544	146	-	23,474	28,035	2,512	30,547
ישראל	612,534	115,715	44,649	3,897	114	12,143	422,961	1,212,013	(90)	1,211,923
אחר	-	27,644	5,083	13,372	8,748	-	17,270	72,117	387	72,504
סך הכל	612,534	199,149	117,235	28,320	45,554	18,903	547,315	1,569,010	28,783	1,597,793

הראל השתלמות מסלול חו"ל

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח								
אוסטרליה	-	679	-	159	-	8	846	23	869
בריטניה	-	1,017	21	537	24	467	2,066	-	2,066
סין	-	33	55	778	184	-	1,050	-	1,050
דנמרק	-	251	-	23	12	347	633	-	633
צרפת	-	1,665	55	521	58	247	2,546	(111)	2,435
גרמניה	-	8	9	266	45	297	625	(81)	544
אירלנד	-	-	-	-	758	-	758	-	758
יפן	-	-	-	597	362	-	959	86	1,045
לוקסמבורג	-	-	-	-	3,594	301	3,895	-	3,895
נורווגיה	-	799	24	95	34	134	1,086	(23)	1,063
ספרד	-	388	-	88	13	58	547	(26)	521
שוויץ	-	1,065	20	298	34	-	1,417	-	1,417
ארצות הברית	-	4,302	819	3,193	1,321	5,893	15,528	7,149	22,677
ישראל	5,506	641	-	1	-	7,087	13,235	-	13,235
אחר	-	482	-	1,806	252	(457)	2,083	714	2,797
סך הכל	5,506	11,330	1,003	8,362	6,691	14,382	47,274	7,731	55,005

הראל השתלמות מסלול שקלי

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	קרנות ותעודות סל	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח						
ישראל	190,980	6,971	1,718	31,590	231,259	-	231,259
אחר	-	749	-	9	758	-	758
סך הכל	190,980	7,720	1,718	31,599	232,017	-	232,017

הראל השתלמות אג"ח ללא מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח							
בריטניה	-	730	-	-	372	1,102	-	1,102
צרפת	-	1,132	-	-	-	1,132	-	1,132
לוקסמבורג	-	-	-	2,442	156	2,598	-	2,598
ארצות הברית	-	3,264	1,234	898	3,475	8,871	-	8,871
ישראל	49,642	9,243	129	-	31,559	90,573	-	90,573
אחר	-	2,547	-	515	824	3,886	-	3,886
סך הכל	49,642	16,916	1,363	3,855	36,386	108,162	-	108,162

הראל השתלמות מסלול כהלכה

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח				
צרפת	-	2,415	2,415	-	2,415
יפן	-	(8)	(8)	2,845	2,837
ארצות הברית	-	3,966	3,966	25,813	29,779
ישראל	166,641	9,943	176,584	28,637	205,221
אחר	-	(1,872)	(1,872)	10,007	8,135
סך הכל	166,641	14,444	181,085	67,302	248,387

הראל השתלמות אג"ח קונצרני

ליום 31 בדצמבר 2019

	אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	קרנות ותעודות סל	קרנות נאמנות	השקעות אחרות	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סך הכל
	אלפי ש"ח							
אוסטרליה	-	169	-	-	-	169	-	169
בריטניה	-	236	-	-	1	237	-	237
צרפת	-	414	-	-	-	414	-	414
אירלנד	-	-	-	188	-	188	-	188
לוקסמבורג	-	-	-	893	-	893	-	893
נורווגיה	-	186	-	-	-	186	-	186
שוויץ	-	264	-	-	-	264	-	264
ארצות הברית	-	1,344	-	328	224	1,896	-	1,896
ישראל	55	6,642	118	-	2,039	8,854	-	8,854
אחר	-	329	-	-	11	340	-	340
סך הכל	55	9,584	118	1,409	2,275	13,441	-	13,441

ו. גורמי סיכון נוספים המשפיעים על פעילות הקופה

הפעלת קופת גמל דורשת עמידה בכללי פעילות ודווח שנקבעו בחוקים ובתקנות. חוק הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) התשס"ה 2005 מעניק סמכויות שונות ואמצעי אכיפה מגוונים לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון לרבות סעיפי עונשין במקרה של אי עמידה בכללים והנחיות.
הקופה פועלת בתחום שוק ההון והחיסכון ארוך הטווח, בהם מתבצעת פעילות השקעה לצד פעילות מול העמיתים החוסכים בקליטת הפקדות, תשלומים וזיכויים ברווחים. פעילות זו חושפת את הקופה לסיכונים תפעוליים ולסיכונים הנובעים משינויי פסיקה וחקיקה כלליים ובתחום הפעילות הספציפי של הקופה.
אי לכך פועלת הקופה בהתאם לנהלים מסודרים שגיבשה להסדרת התהליכים השונים בקופה, לרבות ביצוע בקרות ומעקב שוטף אחר הפעילות. כמו כומלווה את פעילות הקופה יועץ משפטי ומנהלת סיכונים.

הסיכון התפעולי שלוב בכלל הפעילויות, המוצרים, המערכות ותהליכי העבודה המבוצעים בחברה. לפיכך, קיימת חשיבות למודעות ולניהול הסיכון התפעולי בכל הרמות.
האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלים בדרגות הניהול השונות בחברה, בתמיכה מקצועית של אגף ניהול סיכונים המופקד על הכוונה מתודולוגית ויישום המדיניות בראיית על. חלק מהסיכונים התפעוליים מנוהלים על-ידי גורמי בקרה נוספים, כגון מנהל אגף SOX, אכיפה וציות, אחראי אבטחת מידע ואחראי היערכות לשעת משבר.
החברה בוחנת באופן שוטף את החשיפה לסיכונים תפעוליים ונוקטת באמצעים להפחתת רמתם. אגף ניהול סיכונים מבצע הערכה עצמאית ובלתי תלויה של סיכונים תפעוליים, תוך שימת דגש מיוחד על סיכוני מעילות והונאות, סיכוני טכנולוגיות מידע וסייבר וסיכוני המשכיות עסקית.

אופי הפעילות, המבנה הארגוני ומדרג הסמכויות המייחדים את החברה וכן היקף הכספים המנוהל על ידה, חושפים אותה גם לאפשרות של הונאות ומעילות מצד גורמים בתוך החברה וגורמים מחוץ לחברה. החברה הגדירה מדיניות הכוללת מסגרת עבודה שיטתית למניעה, איתור, דיווח ותגובה מצמצמת נזקים לאירועי מעילות והונאות.
עיקרי המדיניות באים לידי ביטוי בנהלי העבודה של החברה, בתהליכי העבודה בפועל ובקוד האתי, שמטרתו להנחות את עובדי החברה בנושאי התנהגות, משמעת ואתיקה בעבודה.
בהתייחס לסיכונים משפטיים, כולל סיכוני ציות, היועץ המשפטי של החברה אחראי לניהול הסיכון המשפטי, מסתייע במידת הצורך בייעוץ משפטי חיצוני ומעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות החברה.
במסגרת זו, ניהולו השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף לאורגנים המוסמכים בחברה בנושאים השונים הכרוכים בפעילות החברה, בהכנת מסמכי התקשרות ופוליסות ביטוח, בניהול הידע המשפטי בחברה, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלבנטיים בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת החברה, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש החברה, ובריכוז התביעות הייצוגיות נגד החברה והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם החברה.
על מנת לקיים את אחריות החברה למלא אחר דרישות החוק פועלת בחברה ממונה על ציות ואכיפה, המסייעת לעובדי החברה לקיים את אחריותם לציית להוראות הרלבנטיות להם. בינואר 2012 החברה אימצה תכנית אכיפה, במסגרת יישום הוראות חוק הגברת האכיפה בשוק ההון, המתקן את חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981 וחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה – 2005, ומינתה את הגורמים שיהיו אחראים על יישומה ויפקחו על ביצועה.
בהתאם להוראות צו איסור הלבנת הון שנכנס לתוקפו במרס 2018 וחוזר גופים מוסדיים 2-9-2018 בנושא ניהול סיכוני הלבנת הון מפברואר 2018, החברה קבעה מדיניות ניהול סיכונים בנושא ומינתה אחראי למילוי חובות, בהתאם לדרישות הרגולציה, באופן שיבטיח קיומה של תשתית ארגונית מתאימה ואמצעים להפחתת הסיכון. כמו כן, החברה גיבשה נהלים ליישום מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, ועדכנה נהלים רלבנטיים, כך שיתייחסו, בין היתר, להליך של זיהוי והכרת הלקוח, לסיווג של חשבון בסיכון גבוה להלבנת הון ומימון טרור, לקיום בקרה שוטפת, לניהול רישומים ולדיווח. בנוסף, החברה אימצה גישה מבוססת סיכון, על מנת לזהות, להעריך ולהתמודד באפקטיביות עם סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, במסגרתה בוצע סקר לזיהוי והערכה של סיכוני הלבנת הון ומימון הטרור בפעילויותיה השונות.

מערך טכנולוגיית המידע הוא מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול התקין של החברה. דירקטוריון החברה אישר מסמך מדיניות בנושא ניהול טכנולוגיות המידע.

בחינת סיכוני ה-IT מתבצעת באופן שוטף, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בחברה והן ברמת מערכות המידע והתשתיות. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בהראל המשמר מחשבים, בהתאם לחוזר גופים מוסדיים 2010-9-4 בנושא "ניהול טכנולוגיות מידע בגופים מוסדיים". אגף ניהול סיכונים בשיתוף עם הראל המשמר מחשבים מבצעים סקר תקופתי להערכת ההשפעה הפוטנציאלית של סיכוני טכנולוגיות המידע על תהליכי הליבה בחברה.
החברה חשופה בפעילותה לסיכון סייבר אשר עלול לנבוע משימוש לא מורשה בזהות, הפרעה לפעילות על ידי פגיעה בפעילות הרשת או השבתת שירותים, פגיעה במערכות, גניבה של נכסים דיגיטליים, החדרה של קודים או תוכנות זדוניות, חדירה למערכת או חשיפת מידע. תפיסת ההגנה של החברה בניהול סיכוני סייבר ואבטחת מידע בנויה על שלוש שכבות: שכבת הגנה טכנולוגית, שכבת טיפול באירועים ושכבת רגולציה, ארגון ושיטות. בנוסף להיערכות תפעולית, החברה רכשה כיסוי ביטוחי כנגד פשעי מחשב, בכללם אירועי סייבר. ביום 31 באוגוסט 2016 פורסם חוזר גופים מוסדיים 2016-9-14 בנושא "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים". החוזר מגדיר עקרונות לניהול סיכוני סייבר בגוף מוסדי ומחייב לנהל סיכונים אלו. ההוראה מתייחסת, בין היתר, לנושאים הבאים: ממשל תאגידי- תפקידים ותחומי אחריות, הערכת סיכונים, הגנת סייבר, ניטור ובקרה, אבטחת מערכות, תקשורת ותפעול, ניהול משתמשים והרשאות, מיקור חוץ, שירותי מחשוב בענן, אבטחה פיסית וסביבתית, אבטחת ערוצי קשר עם לקוחות וגורמים חיצוניים.
בהתייחס לסיכוני אבטחת מידע וסייבר, ובהתאמה לחוזר בנושא "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים", הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה אימצו ואישרו מדיניות בנושא ניהול סיכוני סייבר. אגף ניהול סיכונים בשיתוף עם הראל המשמר מחשבים מבצעים סקר תקופתי על חשיפות החברה לסיכוני סייבר.
בהתאם לחוזר גופים מוסדיים 2018-9-19 בנושא מיקור חוץ מיוני 2018, החברה קבעה מדיניות וגיבשה נוהלי עבודה, הכוללים בין היתר קווים מנחים וקריטריונים לקביעתה של פעילות כמהותית, עקרונות להתקשרות בהסכם למיקור חוץ ומנגנוני פיקוח, מעקב ובקרה אפקטיביים על פעילויות מהותיות שהוצאו למיקור חוץ.
היערכות הקבוצה להמשך פעילות בעת משבר (DRP) והמשכיות עסקית מתבצעת בשני מישורים: הערכות לנפילת מערכות המחשוב והערכות לאירוע קטסטרופה במשרדים הראשיים. בנוסף, מתבצעים תרגולים במסגרת הקבוצה לאירוע משבית (קטסטרופלי), בו מתורגלים תהליכים לוגיסטיים נבחרים ומופעלות תוכנות ומערכות מרכזיות מהאתר החלופי.

למידע נוסף, ראה דיון בגורמי סיכון בסעיף 3.12 בדוח תיאור עסקי התאגיד של החברה המנהלת וביאור 16, בדבר התחייבויות והתקשרויות תלויות בדוחות הכספיים של הקופה.

ז. גורמי סיכון על פי טיבם

בטבלה להלן מוצגים גורמי הסיכון על פי טיבם - סיכוני מקרו, סיכונים ענפיים, סיכונים גיאוגרפיים ככל שישנם וסיכונים מיוחדים לקופה, אשר דורגו, בהתאם להערכות סובייקטיביות איכותיות של הנהלת החברה המנהלת של הקופה בהתחשב בהיקף ובמאפייני פעילותה נכון לתאריך הדוח, בקטגוריות על פי השפעתם, ככל שניתן לגבי כל גורם סיכון, על קופת הגמל - השפעה גדולה, בינונית וקטנה.

	גורמי סיכון	השפעה גדולה	השפעה בינונית	השפעה קטנה
סיכוני מקרו	סיכוני שוק	√		
	האטה כלכלית בישראל	√		
	סיכוני אשראי	√		
	סיכון מחירי נכסים אחרים		√	
סיכונים ענפיים	שינויים רגולטוריים	√		
	סיכון נזילות	√		
סיכונים מיוחדים לחברה	סיכונים תפעוליים		√	

6. נושאים אליהם הפנה רואה החשבון את תשומת ליבו בחוות דעתו

רואה החשבון לא הפנה את תשומת הלב לעניינים מיוחדים בחוות דעתו.

7. בקרות ונהלים לגבי גילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי

א. בקרות ונהלים לגבי הגילוי:

הנהלת הגוף המוסדי, בשיתוף המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של הגוף המוסדי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הגוף המוסדי. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הגוף המוסדי וסמנכ"ל הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הגוף המוסדי הנן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהגוף המוסדי נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

ב. בקרה פנימית על דיווח כספי:

במהלך התקופה המכוסה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2019 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי.

מישל סיבוני יו"ר הדירקטוריון	דודי ליידנר מנכ"ל

תאריך : 24 במרס 2020

הצהרה (Certification)

אני, דודי ליידנר מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הראל השתלמות (להלן: "קרן ההשתלמות") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").

2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.

3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן ההשתלמות וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן ההשתלמות למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.

4. אני ואחרים בחברה המנהלת המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי[1] ולבקרה הפנימית על דיווח כספי[1] של קרן ההשתלמות; וכן-
(א) קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן ההשתלמות, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה המנהלת, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
(ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
(ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרן ההשתלמות והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
(ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה המנהלת על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה המנהלת על דיווח כספי הנוגע לקרן ההשתלמות; וכן-

5. אני ואחרים בחברה המנהלת המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן ההשתלמות:
(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של החברה המנהלת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן ההשתלמות; וכן-
(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של החברה המנהלת על דיווח כספי הנוגע לקרן ההשתלמות.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

24 במרס 2020

דודי ליידנר, מנכ"ל

[1] כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי- הצהרות, דוחות וגילויים.

הצהרה (Certification)

אני, רם גבל מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הראל השתלמות (להלן: "קרן השתלמות") לשנת 2019 (להלן: "הדוח").

2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.

3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי ואת תוצאות הפעילות של קרן ההשתלמות וכן את השינויים בזכויות העמיתים והתנועה בקרן ההשתלמות למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.

4. אני ואחרים בחברה המנהלת המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי[1] ולבקרה הפנימית על דיווח כספי[1] של קרן השתלמות; וכן-
(א) קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לקרן השתלמות, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה המנהלת, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
(ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות הממונה על שוק ההון;
(ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של קרן השתלמות והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
(ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה המנהלת על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה המנהלת על דיווח כספי הנוגע לקרן ההשתלמות; וכן-

5. אני ואחרים בחברה המנהלת המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי הנוגע לקרן ההשתלמות:
(א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של החברה המנהלת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי הנוגע לקרן ההשתלמות; וכן-
(ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של החברה המנהלת על דיווח כספי הנוגע לקרן ההשתלמות.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

24 במרס 2020

רם גבל, סמנכ"ל כספים

[1] כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי- הצהרות, דוחות וגילויים.

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, של הראל השתלמות (להלן: "קרן ההשתלמות") אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של קרן ההשתלמות תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של החברה המנהלת לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי החשבונאות מקובלים בישראל והוראות הממונה על שוק ההון. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת החברה המנהלת בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של קרן ההשתלמות על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2019, הבקרה הפנימית של קרן ההשתלמות על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

יו"ר הדירקטוריון:	מישל סיבוני	_____
מנכ"ל:	דודי ליידנר	_____
סמנכ"ל כספים:	רם גבל	_____

תאריך אישור הדוח: 24 במרס 2020

הראל השתלמות
קרן השתלמות

דוחות כספיים

ליום

31 בדצמבר 2019

תוכן עניינים

דוח רואי החשבון המבקרים **3**
דוח על המצב הכספי **5**
דוח הכנסות והוצאות **8**
דוח על השינויים בזכויות העמיתים **12**

ביאור 1 - כללי 16
ביאור 2 - מדיניות חשבונאית 17
ביאור 3 - חייבים ויתרות חובה 19
ביאור 4 - נכסי חוב סחירים 20
ביאור 5 - נכסי חוב שאינם סחירים 21
ביאור 6 - מניות 23
ביאור 7 - השקעות אחרות 24
ביאור 8 - נדל"ן להשקעה 27
ביאור 9 - זכאים ויתרות זכות 29
ביאור 10 - דמי ניהול 30
ביאור 11 - הוצאות ישירות 31
ביאור 12 - ביטוח חיים 34
ביאור 13 - תשואות מסלולי השקעה 35
ביאור 14 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים 35
ביאור 15 - מסים 36
ביאור 16 - התחייבויות תלויות והתקשרויות 36
ביאור 17 - אירועים לאחר תאריך הדיווח 36

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

דוח רואי החשבון המבקרים
לעמיתים של הראל השתלמות

ביקרנו את הדוחות על המצב הכספי המצורפים של הראל השתלמות (להלן- "הקופה") לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת דוחות ההכנסות וההוצאות ואת הדוחות על השינויים בזכויות העמיתים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של הראל פנסיה וגמל בע"מ (להלן- "החברה המנהלת"). אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית.

ביקורת כוללת בדיקה מידגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה המנהלת וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את מצבה הכספי של הקופה לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ואת תוצאות פעולותיה והשינויים בזכויות העמיתים שלה לכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019 בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, בהתאם להוראות הדיווח והגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ובהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005 והתקנות שהותקנו מכוחו.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקופה ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) והדוח שלנו מיום 24 במרס 2020 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הקופה.

סומך חייקין
רואי חשבון

24 במרס 2020

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

דוח רואי החשבון המבקרים לעמיתים של הראל השתלמות
בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הראל השתלמות (להלן "הקופה") ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן "COSO"). הדירקטוריון וההנהלה של הראל פנסיה וגמל בע"מ (להלן "החברה המנהלת") אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקופה ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של הקופה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על-פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קוימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקופה. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של קופת גמל הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, בהתאם להוראות הדיווח והגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ובהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) התשס"ה-2005 והתקנות שהותקנו מכוחו. בקרה פנימית על דיווח כספי של קופת גמל כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הקופה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, בהתאם להוראות הדיווח והגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ובהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) התשס"ה-2005 והתקנות שהותקנו מכוחו, ושקבלת כספים והוצאת כספים של הקופה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון וההנהלה של החברה המנהלת; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הקופה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.
לדעתנו, החברה המנהלת קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של הקופה ליום 31 בדצמבר 2019, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של הקופה לימים 31 בדצמבר 2019 ו-2018 ולכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019 והדוח שלנו, מיום 24 במרס 2020, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים.

סומך חייקין
רואי חשבון

24 במרס 2020

	ביאור	ליום 31 בדצמבר 2019 אלפי ש"ח	2018 אלפי ש"ח
רכוש שוטף			
מזומנים ושווי מזומנים		**606,026**	834,316
חייבים ויתרות חובה	3	**81,832**	113,581
		687,858	947,897
השקעות פיננסיות			
נכסי חוב סחירים	4	**5,284,909**	4,689,053
נכסי חוב שאינם סחירים	5	**2,890,955**	2,560,309
מניות	6	**2,198,192**	1,503,500
השקעות אחרות	7	**2,157,898**	1,710,096
סך כל השקעות פיננסיות		**12,531,954**	10,462,958
נדל"ן להשקעה	8	**78,409**	68,500
סך כל הנכסים		**13,298,221**	11,479,355
זכאים ויתרות זכות	9	**62,656**	91,115
זכויות העמיתים		**13,235,565**	11,388,240
סך כל ההתחייבויות		**13,298,221**	11,479,355

מישל סיבוני יו"ר הדירקטוריון	דודי ליידנר מנכ"ל	רם גבל סמנכ"ל כספים

תאריך אישור הדוחות הכספיים : 24 במרס 2020.

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח על המצב הכספי - פירוט לפי מסלולים

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
רכוש שוטף											
מזומנים ושווי מזומנים	346,910	104,484	5,829	42,341	75,392	4,014	6,803	5,945	12,983	1,325	606,026
חייבים ויתרות חובה	54,021	9,512	1,095	9,297	4,748	473	695	282	1,660	49	81,832
	400,931	113,996	6,924	51,638	80,140	4,487	7,498	6,227	14,643	1,374	687,858
השקעות פיננסיות											
נכסי חוב סחירים	2,898,301	1,004,787	40,173	93,632	791,575	16,369	198,457	65,338	166,641	9,636	5,284,909
נכסי חוב שאינם סחירים	1,864,357	539,274	20,221	21,449	379,251	9,961	25,115	30,620	-	707	2,890,955
מניות	1,576,891	264,347	25,341	213,375	117,235	1,003	-	-	-	-	2,198,192
השקעות אחרות	1,451,693	305,259	21,715	162,381	189,007	15,883	1,824	6,399	1,951	1,786	2,157,898
סך כל השקעות פיננסיות	7,791,242	2,113,667	107,450	490,837	1,477,068	43,216	225,396	102,357	168,592	12,129	12,531,954
נדל"ן להשקעה	39,980	19,526	-	-	18,903	-	-	-	-	-	78,409
סך כל הנכסים	8,232,153	2,247,189	114,374	542,475	1,576,111	47,703	232,894	108,584	183,235	13,503	13,298,221
זכאים ויתרות זכות	38,787	9,960	371	2,497	7,101	429	877	422	2,150	62	62,656
זכויות העמיתים	8,193,366	2,237,229	114,003	539,978	1,569,010	47,274	232,017	108,162	181,085	13,441	13,235,565
סך כל ההתחייבויות	8,232,153	2,247,189	114,374	542,475	1,576,111	47,703	232,894	108,584	183,235	13,503	13,298,221

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח על המצב הכספי - פירוט לפי מסלולים

ליום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
רכוש שוטף											
מזומנים ושווי מזומנים	513,797	117,893	8,912	47,471	91,951	5,273	22,679	7,816	17,617	907	834,316
חייבים ויתרות חובה	75,213	12,099	1,634	13,605	6,778	815	63	253	3,042	79	113,581
	589,010	129,992	10,546	61,076	98,729	6,088	22,742	8,069	20,659	986	947,897
השקעות פיננסיות											
נכסי חוב סחירים	2,523,854	899,966	35,719	67,722	756,655	17,609	199,471	60,742	118,263	9,052	4,689,053
נכסי חוב שאינם סחירים	1,589,792	497,957	17,685	16,309	378,563	7,229	25,460	26,764	-	550	2,560,309
מניות	997,965	206,610	17,728	175,147	105,435	615	-	-	-	-	1,503,500
השקעות אחרות	1,099,145	276,616	17,896	113,472	178,875	15,097	220	5,849	1,614	1,312	1,710,096
סך כל השקעות פיננסיות	6,210,756	1,881,149	89,028	372,650	1,419,528	40,550	225,151	93,355	119,877	10,914	10,462,958
נדל"ן להשקעה	34,936	17,040	-	-	16,524	-	-	-	-	-	68,500
סך כל הנכסים	6,834,702	2,028,181	99,574	433,726	1,534,781	46,638	247,893	101,424	140,536	11,900	11,479,355
זכאים ויתרות זכות	57,002	13,045	1,087	8,376	7,470	1,023	352	427	2,233	100	91,115
זכויות העמיתים	6,777,700	2,015,136	98,487	425,350	1,527,311	45,615	247,541	100,997	138,303	11,800	11,388,240
סך כל ההתחייבויות	6,834,702	2,028,181	99,574	433,726	1,534,781	46,638	247,893	101,424	140,536	11,900	11,479,355

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

	ביאור	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019 אלפי ש"ח	2018 אלפי ש"ח	2017 אלפי ש"ח
הכנסות (הפסדים)				
ממזומנים ושווי מזומנים		**(7,338)**	11,283	(4,498)
מהשקעות:				
מנכסי חוב סחירים		**269,917**	(23,871)	137,389
מנכסי חוב שאינם סחירים		**182,695**	9,768	94,743
ממניות		**313,756**	(8,898)	103,758
מהשקעות אחרות		**468,410**	(131,708)	287,592
מנדל"ן להשקעה		**13,314**	3,751	5,262
סך כל ההכנסות מהשקעות		**1,248,092**	(150,958)	628,744
סך כל ההכנסות (הפסדים)		**1,240,754**	(139,675)	624,246
הוצאות				
דמי ניהול	10	**89,189**	81,810	69,584
הוצאות ישירות	11	**17,001**	13,601	9,805
ביטוח חיים		**304**	155	143
מסים	15	**4,400**	3,551	1,250
סך כל ההוצאות		**110,894**	99,117	80,782
עודף הכנסות (הפסדים) על הוצאות לשנה		**1,129,860**	(238,792)	543,464

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח הכנסות והוצאות - פרוט לפי מסלולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
הכנסות (הפסדים)											
ממזומנים ושווי מזומנים	(4,512)	(974)	(138)	(662)	(498)	(218)	23	(85)	(244)	(30)	(7,338)
מהשקעות:											
מנכסי חוב סחירים	151,564	52,309	1,834	1,022	41,935	452	11,573	3,471	4,945	812	269,917
מנכסי חוב שאינם סחירים	110,500	39,143	1,132	493	28,508	9	1,012	1,881	-	17	182,695
ממניות	221,007	35,069	4,365	40,612	12,586	117	-	-	-	-	313,756
מהשקעות אחרות	317,437	52,217	6,639	51,724	25,323	3,672	(667)	605	11,241	219	468,410
מנדל"ן להשקעה	6,782	3,339	-	-	3,193	-	-	-	-	-	13,314
סך כל ההכנסות מהשקעות	807,290	182,077	13,970	93,851	111,545	4,250	11,918	5,957	16,186	1,048	1,248,092
סך כל ההכנסות	802,778	181,103	13,832	93,189	111,047	4,032	11,941	5,872	15,942	1,018	1,240,754
הוצאות											
דמי ניהול	55,460	13,821	819	3,403	11,016	342	1,883	784	1,578	83	89,189
הוצאות ישירות	10,890	3,130	89	508	2,184	74	29	48	40	9	17,001
ביטוח חיים	216	29	2	22	16	1	6	3	8	1	304
מסים	3,072	551	44	361	344	28	-	-	-	-	4,400
סך כל ההוצאות	69,638	17,531	954	4,294	13,560	445	1,918	835	1,626	93	110,894
עודף הכנסות על הוצאות לשנה	733,140	163,572	12,878	88,895	97,487	3,587	10,023	5,037	14,316	925	1,129,860

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח הכנסות והוצאות - פרוט לפי מסלולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
הכנסות (הפסדים)											
ממזומנים ושווי מזומנים	6,820	1,819	166	655	1,210	233	14	91	242	33	11,283
מהשקעות:											
מנכסי חוב סחירים	(13,066)	(4,327)	18	(72)	(3,408)	724	(2,429)	(263)	(851)	(197)	(23,871)
מנכסי חוב שאינם סחירים	8,384	551	35	19	344	275	(24)	184	-	-	9,768
ממניות	(12,462)	4,293	(648)	(5,740)	5,728	(69)	-	-	-	-	(8,898)
מהשקעות אחרות	(91,223)	(8,394)	(2,827)	(24,260)	(957)	(1,175)	(5)	(484)	(2,166)	(217)	(131,708)
מנדל"ן להשקעה	2,029	836	-	-	886	-	-	-	-	-	3,751
סך כל ההפסדים מהשקעות	(106,338)	(7,041)	(3,422)	(30,053)	2,593	(245)	(2,458)	(563)	(3,017)	(414)	(150,958)
סך כל ההפסדים	(99,518)	(5,222)	(3,256)	(29,398)	3,803	(12)	(2,444)	(472)	(2,775)	(381)	(139,675)
הוצאות											
דמי ניהול	48,627	13,177	795	3,225	11,436	350	2,060	729	1,328	83	81,810
הוצאות ישירות	8,519	2,461	88	496	1,832	77	33	47	39	9	13,601
ביטוח חיים	102	18	1	10	10	1	4	2	6	1	155
מסים	2,421	420	57	462	161	30	-	-	-	-	3,551
סך כל ההוצאות	59,669	16,076	941	4,193	13,439	458	2,097	778	1,373	93	99,117
עודף הפסדים על הוצאות לשנה	(159,187)	(21,298)	(4,197)	(33,591)	(9,636)	(470)	(4,541)	(1,250)	(4,148)	(474)	(238,792)

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח הכנסות והוצאות - פרוט לפי מסלולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
הכנסות (הפסדים)											
ממזומנים ושווי מזומנים	(2,765)	(632)	(62)	(597)	(305)	(67)	5	(6)	(69)	-	(4,498)
מהשקעות:											
מנכסי חוב סחירים	69,385	27,468	982	499	26,092	403	7,728	1,613	2,678	541	137,389
מנכסי חוב שאינם סחירים	51,373	21,686	625	258	18,965	84	660	1,086	-	6	94,743
ממניות	65,318	14,749	1,464	15,077	7,138	10	2	-	-	-	103,758
מהשקעות אחרות	182,162	43,931	4,145	30,080	23,002	1,858	(525)	438	2,333	168	287,592
מנדל"ן להשקעה	2,850	1,168	-	-	1,244	-	-	-	-	-	5,262
סך כל ההכנסות מהשקעות	371,088	109,002	7,216	45,914	76,441	2,355	7,865	3,137	5,011	715	628,744
סך כל ההכנסות	368,323	108,370	7,154	45,317	76,136	2,288	7,870	3,131	4,942	715	624,246
הוצאות											
דמי ניהול	38,674	11,567	692	2,739	11,457	351	2,310	691	1,031	72	69,584
הוצאות ישירות	5,937	1,841	68	343	1,406	79	49	42	32	8	9,805
ביטוח חיים	107	8	1	9	7	-	4	2	5	-	143
מסים	850	164	20	152	64	-	-	-	-	-	1,250
סך כל ההוצאות	45,568	13,580	781	3,243	12,934	430	2,363	735	1,068	80	80,782
עודף הכנסות על הוצאות לשנה	322,755	94,790	6,373	42,074	63,202	1,858	5,507	2,396	3,874	635	543,464

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
זכויות עמיתים ליום 1 בינואר של השנה	**11,388,240**	9,904,327	7,857,894
תקבולים מדמי גמולים	**1,647,667**	1,537,445	1,323,305
תקבולים מדמי סליקה	**184**	159	50
סך כל התקבולים, נטו	**1,647,851**	1,537,604	1,323,355
תשלומים לעמיתים	**814,931**	702,431	544,115
העברות צבירה לקופה			
העברות מחברות ביטוח	**54**	-	-
העברות מקרנות פנסיה חדשות	**89**	-	-
העברות מקופות גמל	**758,115**	1,436,628	1,203,114
העברות בין מסלולים	**333,320**	335,765	241,469
העברות צבירה מהקופה			
העברות לחברות ביטוח	**602**	616	-
העברות לקרנות פנסיה חדשות	**-**	148	-
העברות לקופות גמל	**873,111**	548,332	479,385
העברות בין מסלולים	**333,320**	335,765	241,469
העברות צבירה, נטו	**(115,455)**	887,532	723,729
עודף הכנסות (הפסדים) על הוצאות לשנה מועבר מדוח הכנסות והוצאות	**1,129,860**	(238,792)	543,464
סך הנכסים בניכוי התחייבויות שוטפות ליום 31 בדצמבר של השנה	**13,235,565**	11,388,240	9,904,327

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח על השינויים בזכויות העמיתים - פירוט לפי מסלולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
זכויות עמיתים ליום 1 בינואר של השנה	**6,777,700**	**2,015,136**	**98,487**	**425,350**	**1,527,311**	**45,615**	**247,541**	**100,997**	**138,303**	**11,800**	**11,388,240**
תקבולים מדמי גמולים	**1,237,105**	**145,003**	**9,282**	**72,124**	**102,622**	**4,687**	**26,353**	**9,380**	**39,556**	**1,555**	**1,647,667**
תקבולים מדמי סליקה	**137**	**24**	**-**	**6**	**11**	**-**	**1**	**1**	**4**	**-**	**184**
תשלומים לעמיתים	**478,920**	**140,155**	**4,271**	**24,198**	**111,708**	**3,907**	**27,854**	**8,566**	**14,862**	**490**	**814,931**
העברות צבירה לקופה											
העברות מחברות ביטוח	-	-	-	54	-	-	-	-	-	-	54
העברות מקרנות פנסיה חדשות	-	-	-	-	-	-	-	-	89	-	89
העברות מקופות גמל	477,218	169,703	5,455	10,963	71,733	607	2,449	10,633	9,282	72	758,115
העברות בין מסלולים	90,332	58,872	6,683	69,474	37,136	6,233	32,929	21,595	5,893	4,173	333,320
העברות צבירה מהקופה											
העברות לחברות ביטוח	379	1	-	50	30	92	50	-	-	-	602
העברות לקופות גמל	538,517	135,612	8,529	53,190	99,127	3,938	16,962	8,739	7,431	1,066	873,111
העברות בין מסלולים	104,450	39,313	5,982	49,450	56,425	5,518	42,413	22,176	4,065	3,528	333,320
העברות צבירה, נטו	**(75,796)**	**53,649**	**(2,373)**	**(22,199)**	**(46,713)**	**(2,708)**	**(24,047)**	**1,313**	**3,768**	**(349)**	**(115,455)**
עודף הכנסות על הוצאות לשנה מועבר מדוח הכנסות והוצאות	**733,140**	**163,572**	**12,878**	**88,895**	**97,487**	**3,587**	**10,023**	**5,037**	**14,316**	**925**	**1,129,860**
סך הנכסים בניכוי התחייבויות שוטפות ליום 31 בדצמבר של השנה	**8,193,366**	**2,237,229**	**114,003**	**539,978**	**1,569,010**	**47,274**	**232,017**	**108,162**	**181,085**	**13,441**	**13,235,565**

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח על השינויים בזכויות העמיתים - פירוט לפי מסלולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
זכויות עמיתים ליום 1 בינואר של השנה	5,547,229	1,834,602	85,291	404,053	1,517,338	44,187	259,186	85,759	113,639	13,043	9,904,327
תקבולים מדמי גמולים	1,110,913	160,021	8,036	65,199	115,393	4,600	30,229	8,334	33,291	1,429	1,537,445
תקבולים מדמי סליקה	100	31	-	8	15	-	2	-	3	-	159
תשלומים לעמיתים	405,720	110,963	3,628	24,388	106,388	2,640	29,710	7,804	10,339	851	702,431
העברות צבירה לקופה											
העברות מקופות גמל	986,295	247,873	13,716	34,926	122,066	1,748	7,316	11,657	9,591	1,440	1,436,628
העברות בין מסלולים	112,252	49,503	8,599	60,310	37,553	7,517	32,134	22,074	4,447	1,376	335,765
העברות צבירה מהקופה											
העברות לחברות ביטוח	315	97	107	-	97	-	-	-	-	-	616
העברות לקרנות פנסיה חדשות	5	-	-	-	19	-	26	43	55	-	148
העברות לקופות גמל	311,478	92,009	5,342	31,890	82,675	2,699	11,836	5,033	4,734	636	548,332
העברות בין מסלולים	102,384	52,527	3,881	49,277	66,239	6,628	35,213	12,697	3,392	3,527	335,765
העברות צבירה, נטו	684,365	152,743	12,985	14,069	10,589	(62)	(7,625)	15,958	5,857	(1,347)	887,532
עודף הפסדים על הוצאות לשנה מועבר מדוח הכנסות והוצאות	(159,187)	(21,298)	(4,197)	(33,591)	(9,636)	(470)	(4,541)	(1,250)	(4,148)	(474)	(238,792)
סך הנכסים בניכוי התחייבויות שוטפות ליום 31 בדצמבר של השנה	6,777,700	2,015,136	98,487	425,350	1,527,311	45,615	247,541	100,997	138,303	11,800	11,388,240

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

דוח על השינויים בזכויות העמיתים - פירוט לפי מסלולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
זכויות עמיתים ליום 1 בינואר של השנה	4,023,960	1,538,602	69,692	306,909	1,413,476	43,352	285,997	83,060	84,421	8,425	7,857,894
תקבולים מדמי גמולים	908,800	159,969	6,469	52,803	122,335	5,207	32,518	7,849	25,975	1,380	1,323,305
תקבולים מדמי סליקה	24	14	-	3	7	-	1	-	1	-	50
סך כל התקבולים, נטו	908,824	159,983	6,469	52,806	122,342	5,207	32,519	7,849	25,976	1,380	1,323,355
תשלומים לעמיתים	299,216	93,222	3,951	18,489	87,193	3,099	27,381	4,858	6,584	122	544,115
העברות צבירה לקופה											
העברות מקופות גמל	789,040	228,988	5,372	26,194	125,177	218	7,405	7,104	8,240	5,376	1,203,114
העברות בין מסלולים	94,380	38,528	6,631	51,623	22,629	3,994	10,012	6,883	5,183	1,606	241,469
העברות צבירה מהקופה											
העברות לקופות גמל	238,222	93,797	2,943	28,021	81,545	3,041	21,361	5,822	4,077	556	479,385
העברות בין מסלולים	54,292	39,270	2,352	29,043	60,750	4,302	33,512	10,853	3,394	3,701	241,469
העברות צבירה, נטו	590,906	134,449	6,708	20,753	5,511	(3,131)	(37,456)	(2,688)	5,952	2,725	723,729
עודף הכנסות על הוצאות לשנה מועבר מדוח הכנסות והוצאות	322,755	94,790	6,373	42,074	63,202	1,858	5,507	2,396	3,874	635	543,464
סך הנכסים בניכוי התחייבויות שוטפות ליום 31 בדצמבר של השנה	5,547,229	1,834,602	85,291	404,053	1,517,338	44,187	259,186	85,759	113,639	13,043	9,904,327

הביאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים.

ביאור 1 - כללי

א. הראל קרן השתלמות (להלן- "הקופה") הינה קרן השתלמות המאושרת על פי חוק הפיקוח על שרותים פיננסים (קופות גמל), התשס"ה - 2005, אשר נכון ליום 31 בדצמבר 2019, כוללת עשרה מסלולי השקעה:

(1) הראל השתלמות כללי.
(2) הראל השתלמות מסלול מניות.
(3) הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות.
(4) הראל השתלמות מסלול שקלי.
(5) הראל השתלמות אג"ח ללא מניות.
(6) הראל השתלמות מסלול חו"ל.
(7) הראל השתלמות אג"ח עד 20%.
(8) הראל השתלמות לטווח ארוך (מסלול לאוכלוסיית יעד) (להלן - הראל השתלמות לטווח ארוך).
(9) הראל השתלמות מסלול כהלכה.
(10) הראל השתלמות אג"ח קונצרני.

ב. החברה המנהלת

נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הקופה מנוהלת על ידי הראל פנסיה וגמל בע"מ, חברה בבעלות מלאה בעקיפין, של הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ.

קיימת הפרדה מלאה בין החברה המנהלת ונכסיה לבין הקופה ונכסיה. נתוני החברה המנהלת מוצגים בדוחות כספיים נפרדים בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ג. מדיניות ההשקעה

השקעות הקופה מבוצעות על-פי מדיניות ההשקעות הכוללת שנקבעת על-ידי הדירקטוריון, ועדת ההשקעות בחברה המנהלת ובהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.

ד. הגדרות

בדוחות כספיים אלה:

(1) הקופה - הראל קרן השתלמות.
(2) החברה המנהלת - הראל פנסיה וגמל בע"מ.
(3) רשות שוק ההון- רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.
(4) הממונה - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון.
(5) חוק הפיקוח - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, והתקנות שהותקנו מכוחו.
(6) צדדים קשורים ובעלי עניין - כהגדרתם בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב- 2012.
(7) מדד - מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

ביאור 2 - מדיניות חשבונאית

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים , בהתאם לחוק הפיקוח ובתאם להוראות הגילוי והדיווח שנקבעו על ידי הממונה בפרק דין וחשבון לציבור שבקודקס הרגולציה.

המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמה בעקביות לכל התקופות המוצגות בדוחות כספיים אלה על ידי הקופה.

הדוחות הכספיים אושרו לפרסום על ידי דירקטוריון החברה המנהלת ביום 24 במרס, 2020.

א. בסיס הערכת נכסים

הנכסים בדוח על המצב הכספי מוצגים כלהלן :

(1) מזומנים ושווי מזומנים - יתרות ופקדונות בבנקים ובמוסדות כספיים שהופקדו לתקופה מקורית שאינה עולה על שלושה חודשים, ואשר לא חל עליהם כל שעבוד או מגבלה אחרת. מזומנים ושווי מזומנים כוללים ריבית שנצברה למועד הדיווח.

(2) ניירות ערך סחירים בארץ - השער הידוע שפורסם בבורסה למועד הדיווח.

(3) ניירות ערך סחירים בחו"ל- לפי השער הידוע הקובע שנקבע לנייר הערך ביום המסחר האחרון בשנת הדיווח שנתקיים בבורסה בחו"ל או בשוק מוסדר בו הוא נסחר ולפי שערי החליפין היציגים למועד הדיווח.

(4) השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים וכן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בעלות מתואמת, אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצרכי ביאור בלבד (אגרות חוב קונצרניות בלתי סחירות, שטרי הון בלתי סחירים, פקדונות והלוואות), חלקם משוערכים לפי שווי הוגן המחושב לפי מודל המבוסס על תזרימי מזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי החברה המספקת ציטוט ריביות ביחס לדירוגי הסיכון השונים (להלן : "החברה המצטטת") וחלקם משוערכים על פי ציטוטי שערים על ידי החברה המצטטת. המודל של החברה המצטטת מתבסס על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת המיקום של הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברת מרווח הוגן, חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.

(5) השקעות בלתי סחירות בקרנות הון סיכון ובקרנות השקעה - לפי שווין ההוגן של ההשקעות על בסיס הדיווח שהתקבל לאחרונה לפני מועד הדיווח, בהתאם לדיווחים של הקרן או של מוסד פיננסי מוכר, שמתקבלים אחת לשנה לפחות.

(6) חוזים עתידיים ועסקאות החלפה לא סחירים - ההשקעה מוצגת ע"פ שוויה ההוגן כהפרש בין השווי המהוון של הנכס העתידי בקיזוז ההתחייבות העתידית בגין העסקה. יתרת זכות הנובעת מעודף ההתחייבויות העתידיות על הנכסים העתידיים מוצגת בסעיף זכאים ויתרות זכות. בטחונות בגין חוזים עתידיים לא סחירים מסווגים לסעיף חייבים/זכאים.

(7) יחידות בקרן להשקעה משותפת בנאמנות - לפי השער הקובע שפורסם שנקבע לנייר הערך ביום המסחר האחרון בבורסה או בשוק מוסדר בו הוא נסחר.

(8) אופציות וכתבי אופציות בלתי סחירים-לפי תחשיב כלכלי המבוסס על מודל Black&Scholes. יתרת זכות הנובעת מהתייחבויות בגין אופציות מוצגת בסעיף זכאים ויתרות זכות.

(9) אגרות חוב להמרה ופקדונות מובנים אשר משובצים בהם נגזרים פיננסיים נוספים, ואשר התשואה בגינם תלויה בתשואת תיקי נכסים, במדדי מניות, שערי ריבית וכד' והינן בלתי סחירות מוצגות בהתאם לציטוט המתקבל מחברת מרווח הוגן, או מגורם אחר, לפי העניין.

(10) מניה לא סחירה - בהתאם להערכת מומחה שתתקבל אחת לשנה לפחות.

(11) נדל"ן להשקעה - לפי שווי הוגן על בסיס הערכת שמאי נדל"ן להשקעה המבוצע לכל הפחות אחת לשנה, למעט לגבי נכסים שנרכשו בשנת הדוח המוצגים לפי מחיר העסקה.

(12) דיבידנד לקבל- דיבידנד שהוכרז וטרם התקבל עד למועד הדיווח.

(13) ריבית לקבל- ריבית והפרשי הצמדה של אגרות חוב סחירות לאחר יום ה-EX וטרם עבר יום התשלום עד למועד הדיווח.

(14) פדיון לקבל- קרן החוב המיועדת לפדיון לאחר יום ה-EX מוצג יחד עם הנכס, למעט אם הגיע מועד התשלום וטרם שולם.

ביאור 2 - מדיניות חשבונאית (המשך)

א. בסיס הערכת נכסים (המשך)

(15) יתרות הנקובות במטבע חוץ או הצמודות לשער מטבע חוץ - לפי השער היציג למועד הדיווח. להלן נתונים לגבי מדד המחירים לצרכן ושער החלפין של הדולר:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2019	2018	2017
	%	%	%
שיעור עליית (ירידת) מדדים נבחרים:			
שיעור שינוי מדד המחירים לצרכן (לפי המדד הידוע ביום המאזן)	**0.30**	1.20	0.30
שיעור שינוי שער החליפין של הדולר של ארה"ב	**(7.79)**	8.10	(9.83)

ב. הכרה בהכנסות והוצאות

ההכנסות וההוצאות נכללות בדוחות הכספיים על בסיס מצטבר.

ג. זכויות העמיתים

הפקדות לקופה ומשיכות מהקופה נכללות בדוחות הכספיים על בסיס מזומן, על פי מועד התקבול/התשלום בפועל.

ד. שימוש באומדנים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם לכללים שנקבעו על ידי הממונה, נדרשת ההנהלה להשתמש באומדנים והערכות לגבי עסקאות או עניינים אשר השפעתם הסופית על הדוחות הכספיים איננה ניתנת לקביעה מדויקת בעת עריכתם. אף שאומדנים או הערכות נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של ההנהלה, השפעתם הסופית של עסקאות או עניינים כאמור עשויה להיות שונה מהאומדנים או מההערכות שנעשו לגביהם.

ביאור 3 - חייבים ויתרות חובה

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
ריבית ודיבידנד לקבל	2,063	370	30	196	184	1	8	11	-	9	2,872
מוסדות	-	-	10	37	-	2	-	-	-	-	49
סכומים לקבל בגין נדל"ן (*)	506	393	-	-	306	-	-	-	-	-	1,205
בטחונות בגין פעילות בנגזרים	50,395	7,536	960	8,379	3,293	438	591	119	1,579	14	73,304
חייבים בגין משכנתאות	38	10	-	-	5	-	-	1	-	-	54
חייבים בגין השקעות (*)	956	613	70	77	347	20	50	42	-	6	2,181
חייבים קופות	-	590	25	606	433	12	46	109	81	20	1,922
אחרים	63	-	-	2	180	-	-	-	-	-	245
סך הכל חייבים ויתרות חובה	54,021	9,512	1,095	9,297	4,748	473	695	282	1,660	49	81,832

ליום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
ריבית ודיבידנד לקבל	2,349	528	41	324	283	2	14	15	-	11	3,567
מוסדות	349	86	10	113	36	12	-	-	-	-	606
סכומים לקבל בגין נדל"ן (*)	1,215	625	-	-	592	-	-	-	-	-	2,432
סכומים לקבל מחברות ביטוח	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
בטחונות בגין פעילות בנגזרים	70,582	10,617	1,530	13,091	5,674	799	-	228	3,042	61	105,624
חייבים בגין משכנתאות	19	5	-	-	3	-	-	-	-	-	27
חייבים בגין השקעות (*)	680	238	53	77	190	2	49	10	-	7	1,306
סך הכל חייבים ויתרות חובה	75,213	12,099	1,634	13,605	6,778	815	63	253	3,042	79	113,581

(*) ליתרה בגין צדדים קשורים ראה ביאור 14, בדבר יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים.

ביאור 4 - נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
אגרות חוב ממשלתיות	1,981,709	746,637	29,742	93,379	612,534	5,506	190,980	49,642	166,641	55	3,876,825
אגרות חוב קונצרניות:											
שאינן ניתנות להמרה	914,834	257,553	10,415	99	178,550	10,855	7,477	15,696	-	9,579	1,405,058
שניתנות להמרה	1,758	597	16	154	491	8	-	-	-	2	3,026
	916,592	258,150	10,431	253	179,041	10,863	7,477	15,696	-	9,581	1,408,084
סך הכל נכסי חוב סחירים	2,898,301	1,004,787	40,173	93,632	791,575	16,369	198,457	65,338	166,641	9,636	5,284,909

ליום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
אגרות חוב ממשלתיות	1,692,317	609,222	25,309	67,392	544,795	5,775	188,932	43,164	118,263	53	3,295,222
אגרות חוב קונצרניות:											
שאינן ניתנות להמרה	828,465	289,566	10,362	124	211,007	11,825	10,539	17,575	-	8,997	1,388,460
שניתנות להמרה	3,072	1,178	48	206	853	9	-	3	-	2	5,371
	831,537	290,744	10,410	330	211,860	11,834	10,539	17,578	-	8,999	1,393,831
סך הכל נכסי חוב סחירים	2,523,854	899,966	35,719	67,722	756,655	17,609	199,471	60,742	118,263	9,052	4,689,053

ביאור 5 - נכסי חוב שאינם סחירים

	ליום 31 בדצמבר 2019								
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
אגרות חוב קונצרניות:										
שאינן ניתנות להמרה	85,187	30,048	490	54	20,108	467	243	1,220	3	137,820
פקדונות בבנקים	14,710	3,852	95	-	1,906	64	79	297	-	21,003
הלוואות לעמיתים	526,409	116,973	9,920	21,281	93,522	2,780	18,298	7,448	704	797,335
הלוואות לאחרים	1,238,051	388,401	9,716	114	263,715	6,650	6,495	21,655	-	1,934,797
	1,864,357	539,274	20,221	21,449	379,251	9,961	25,115	30,620	707	2,890,955
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים (*)	1,864,357	539,274	20,221	21,449	379,251	9,961	25,115	30,620	707	2,890,955

(*) השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים שהוצגו בעלות מתואמת:

	ליום 31 בדצמבר 2019	
	הראל השתלמות כללי	
	שווי הוגן	ערך בספרים
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
הלוואות	1,945	1,945

ביאור 5 - נכסי חוב שאינם סחירים (המשך)

	ליום 31 בדצמבר 2018								
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
אגרות חוב קונצרניות:										
שאינן ניתנות להמרה	92,461	33,943	998	50	25,888	326	895	1,408	5	155,974
פקדונות בבנקים	12,510	4,346	112	-	3,215	52	-	199	-	20,434
הלוואות לעמיתים	415,395	97,723	6,667	16,147	80,663	2,817	17,803	5,817	545	643,577
הלוואות לאחרים	1,069,426	361,945	9,908	112	268,797	4,034	6,762	19,340	-	1,740,324
	1,589,792	497,957	17,685	16,309	378,563	7,229	25,460	26,764	550	2,560,309
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים (*)	1,589,792	497,957	17,685	16,309	378,563	7,229	25,460	26,764	550	2,560,309

(*) השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים שהוצגו בעלות מתואמת:

	ליום 31 בדצמבר 2018	
	הראל השתלמות כללי	
	שווי הוגן	ערך בספרים
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
הלוואות	2,243	2,243

ביאור 6 - מניות

	ליום 31 בדצמבר 2019					
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
מניות סחירות	**1,377,071**	**192,470**	**25,335**	**213,354**	**62,756**	**1,003**	**1,871,989**
מניות לא סחירות	**199,820**	**71,877**	**6**	**21**	**54,479**	**-**	**326,203**
סך הכל מניות	**1,576,891**	**264,347**	**25,341**	**213,375**	**117,235**	**1,003**	**2,198,192**

	ליום 31 בדצמבר 2018						
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
מניות סחירות	838,101	141,294	17,722	175,126	50,266	615	1,223,124
מניות לא סחירות	159,864	65,316	6	21	55,169	-	280,376
סך הכל מניות	997,965	206,610	17,728	175,147	105,435	615	1,503,500

השקעות החברה בנדל"ן מחוץ לישראל מתבצעות באמצעות חברות ושותפויות מחוץ לישראל ולפיכך השקעות אלה מסווגות בסעיף מניות לא סחירות.

ביאור 7 - השקעות אחרות

א. ההרכב:

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
השקעות אחרות סחירות											
קרנות ותעודות סל	713,685	91,855	14,222	130,983	28,320	8,362	1,718	1,363	-	118	990,626
קרנות נאמנות	272,560	71,281	5,047	21,339	45,554	6,691	-	3,855	-	1,409	427,736
מכשירים נגזרים	13,866	1,696	279	2,588	518	139	-	-	1,553	-	20,639
מוצרים מובנים	19,028	4,249	125	-	2,609	2	-	221	-	179	26,413
אופציות	1,288	158	26	239	48	12	-	-	377	-	2,148
אחרות	568	80	10	87	26	-	-	-	-	-	771
	1,020,995	169,319	19,709	155,236	77,075	15,206	1,718	5,439	1,930	1,706	1,468,333
השקעות אחרות שאינן סחירות											
קרנות השקעה וקרנות הון סיכון	397,331	126,746	1,434	5,378	104,451	97	-	518	-	-	635,955
מכשירים נגזרים	25,075	6,738	529	1,767	6,082	561	75	302	21	80	41,230
מוצרים מובנים	8,289	2,456	43	-	1,399	19	31	140	-	-	12,377
אחרות	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	430,698	135,940	2,006	7,145	111,932	677	106	960	21	80	689,565
סך הכל השקעות אחרות	1,451,693	305,259	21,715	162,381	189,007	15,883	1,824	6,399	1,951	1,786	2,157,898

ביאור 7 - השקעות אחרות (המשך)

א. ההרכב (המשך):

ליום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
השקעות אחרות סחירות											
קרנות ותעודות סל	517,715	92,245	11,529	91,437	34,819	7,600	146	1,306	-	84	756,881
קרנות נאמנות	234,980	69,161	4,675	17,617	45,772	6,607	15	3,444	-	1,132	383,403
מכשירים נגזרים	34	6	-	6	3	-	-	-	2	-	51
מוצרים מובנים	11,590	3,366	62	-	2,237	1	-	190	-	93	17,539
אופציות	24	4	1	5	1	-	-	-	641	-	676
אחרות	839	141	18	178	49	-	-	-	-	-	1,225
	765,182	164,923	16,285	109,243	82,881	14,208	161	4,940	643	1,309	1,159,775
השקעות אחרות שאינן סחירות											
קרנות השקעה וקרנות הון סיכון	312,921	103,008	1,331	3,880	90,495	105	-	561	-	-	512,301
מכשירים נגזרים	6,919	4,446	185	343	2,052	759	15	144	971	3	15,837
מוצרים מובנים	14,092	4,234	94	-	3,445	25	44	204	-	-	22,138
אחרות	31	5	1	6	2	-	-	-	-	-	45
	333,963	111,693	1,611	4,229	95,994	889	59	909	971	3	550,321
סך הכל השקעות אחרות	1,099,145	276,616	17,896	113,472	178,875	15,097	220	5,849	1,614	1,312	1,710,096

ביאור 7 - השקעות אחרות (המשך)

ב. מכשירים נגזרים:

להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
מניות	**781,795**	**95,540**	**15,750**	**145,987**	**29,149**	**7,824**	**-**	**-**	**67,682**	**-**	**1,143,727**
מדד	**(8,080)**	**(2,591)**	**(151)**	**-**	**(2,053)**	**-**	**-**	**(211)**	**(352)**	**-**	**(13,438)**
מטבע זר	**(913,713)**	**(241,569)**	**(13,519)**	**(103,091)**	**(205,326)**	**(7,261)**	**(1,836)**	**(9,696)**	**21,658**	**(3,351)**	**(1,477,704)**
ריבית	**(7,427)**	**(2,759)**	**(79)**	**(71)**	**(2,227)**	**(1)**	**(838)**	**(161)**	**(428)**	**(15)**	**(14,006)**

ליום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
מניות	714,066	123,079	16,001	123,402	47,169	9,290	-	-	52,460	-	1,085,467
מדד	(8,884)	(2,407)	(150)	-	(2,245)	-	-	(255)	(400)	-	(14,341)
מטבע זר	(602,681)	(135,866)	(10,604)	(67,921)	(149,081)	(7,569)	(2,220)	(9,769)	17,720	(3,139)	(971,130)
ריבית	(1,260)	(369)	(10)	(5)	(335)	(5)	(131)	(22)	(30)	(2)	(2,169)

ביאור 8 - נדל"ן להשקעה

א. הרכב ותנועה:

	ליום 31 בדצמבר 2019				ליום 31 בדצמבר 2018			
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	סה"כ	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
יתרה ליום 1 בינואר	**34,936**	**17,040**	**16,524**	**68,500**	33,433	16,870	16,101	66,404
רכישות ותוספות	**317**	**81**	**111**	**509**	956	211	323	1,490
התאמת שווי הוגן	**4,727**	**2,405**	**2,268**	**9,400**	547	(41)	100	606
יתרה ליום 31 בדצמבר	**39,980**	**19,526**	**18,903**	**78,409**	34,936	17,040	16,524	68,500

ב. נדל"ן להשקעה מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מעריכי שווי חיצונים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. הערכות שווי חיצוניות מבוצעות לפחות אחת לשנה, במועדים שונים עבור נכסים שונים בתיק הנדל"ן להשקעה. בשאר תקופות הדיווח מתבצעת בחינה פנימית, במטרה לוודא שלא חל שינוי מהותי בשווי הנכס בהתאם לפרמטרים שעל בסיסם נערכה הערכת השווי.

הערכת שווי הנדל"ן מתבססת על תזרימי המזומנים השנתיים נטו, המהוונים בשיעור היוון המשקף את הסיכונים הספציפיים הגלומים בהם. כאשר קיימים בפועל הסכמי שכירות, אשר התשלומים בגינם שונים מדמי שכירות ראויים, מבוצעות התאמות בכדי לשקף את תשלומי השכירות בפועל בתקופת החוזה.

הערכות השווי מתחשבות בסוג הדיירים הנמצאים בפועל בנכס המושכר או האחראיים למילוי התחייבויות השכירות או אלה העשויים להיות במושכר לאחר השכרת מושכר פנוי, לרבות הערכה כללית לגבי מהימנות האשראי שלהם; חלוקת האחריות בין הקבוצה והשוכר לגבי אחזקת וביטוח הנכס; ויתרת אורך החיים הכלכלי של הנכס, באותם מקומות שבהם פרמטרים אלו רלוונטיים.

השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך, לרבות, גישת ההשוואה, נכסים דומים והיוון תזרימי המזומנים העתידיים הנובעים מהנכס. שווים של מרבית הנכסים נקבע בהתאם לאמידת תזרימי המזומנים ולגביהם מובאים בחשבון הסיכון המובנה שלהם. מרבית נכסי הנדל"ן המסחרי ונדל"ן המשרדים מהוונים בשיעור היוון 4.59% לנדל"ן חו"ל ושיעורי היוון שבין 6.5% ל-8.75% לנדל"ן בישראל וזאת בהתאם לרמת הסיכון המתאימה בנכס.

הערכת השווי לנדל"ן להשקעה בהקמה מבוססת על אמידת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה לאחר הקמתו, בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנבוע לצורך השלמתו ובניכוי רווח יזמי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור ההיוון אשר מותאם בגין הסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס.

אומדן השווי ההוגן יגדל באם שיעור ההיוון של תזרים המזומנים יקטן, ויקטן באם שיעור התפוסה יקטן. הנדל"ן להשקעה מורכב בעיקר מבנייני משרד ונדל"ן מסחרי.

לא קיימים יחסי גומלין פנימיים בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה.

ג. לעניין התקשרויות לרכישת נדל"ן להשקעה ולחכירה של נדל"ן להשקעה ראה ביאור 16 ב(2).

ביאור 8 - נדל"ן להשקעה (המשך)

ד. להלן פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקופה כנדל"ן להשקעה:

	מועדי סיום תקופת החכירה בשנים	ליום 31 בדצמבר 2019 אלפי ש"ח	2018 אלפי ש"ח
בבעלות		**35,510**	30,588
בחכירה מהוונת(*)	2037 ואילך	**42,899**	37,912

(*) מקרקעין ברחוב יגאל אלון תל אביב, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2019 וליום 31 דצמבר 2018 הנו בסך של 23,263 אלפי ש"ח ובסך של 20,093 אלפי ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל ומעיריית תל- אביב עד שנת 2060 ועד שנת 2059 בהתאמה

מקרקעין ברחוב קרית נורדאו נתניה, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2019 וליום 31 דצמבר 2018 הנו בסך של 19,636 אלפי ש"ח ובסך של 17,819 אלפי ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2064

ה. חלק מהקרקעות בבעלות או בחכירה בישראל טרם נרשם בלשכת רישום המקרקעין לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות.

ביאור 9 - זכאים ויתרות זכות

ליום 31 בדצמבר 2019

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
חברה מנהלת	477	119	6	35	89	3	11	6	17	1	764
מוסדות	823	39	-	35	124	4	6	4	6	-	1,041
התחייבויות בגין נגזרים	15,063	4,042	235	1,240	2,830	160	838	193	2,104	21	26,726
שטרות לפרעון	216	18	-	1	21	-	-	-	19	-	275
בטוחות בגין חוזים עתידיים לא סחירים	17,501	4,660	110	1,175	3,588	261	-	161	-	39	27,495
זכאים בגין משכנתאות	2,882	776	16	-	384	-	16	56	-	-	4,130
זכאים בגין השקעות	524	46	-	-	23	-	-	-	-	-	593
הכנסות מראש בגין נדל"ן	100	24	-	-	34	-	-	-	-	-	158
סכומים לשלם לחברות ביטוח	36	236	1	11	8	1	6	2	4	1	306
זכאים קופות	1,165	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,165
אחרים	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	3
סך הכל זכאים ויתרות זכות	**38,787**	**9,960**	**371**	**2,497**	**7,101**	**429**	**877**	**422**	**2,150**	**62**	**62,656**

ליום 31 בדצמבר 2018

	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	הראל השתלמות מסלול שקלי	הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	הראל השתלמות מסלול כהלכה	הראל השתלמות אג"ח קונצרני	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
חברה מנהלת	4,191	1,103	65	248	923	28	162	63	114	6	6,903
מוסדות	756	112	1	36	70	-	22	8	3	-	1,008
התחייבויות בגין נגזרים	50,654	11,337	1,015	8,086	6,249	926	159	340	1,626	93	80,485
בטוחות בגין חוזים עתידיים לא סחירים	-	-	-	-	-	68	-	-	488	-	556
זכאים בגין משכנתאות	390	119	3	-	71	-	2	8	-	-	593
זכאים בגין השקעות	684	116	2	-	69	-	2	6	-	-	879
הכנסות מראש בגין נדל"ן	327	89	-	-	88	-	-	-	-	-	504
סכומים לשלם לחברות ביטוח	-	169	1	6	-	1	5	2	2	1	187
סך הכל זכאים ויתרות זכות	57,002	13,045	1,087	8,376	7,470	1,023	352	427	2,233	100	91,115

ביאור 10 - דמי ניהול

א. פירוט דמי הניהול לפי מסלולי השקעה:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
דמי ניהול שנגבו מתוך סך הנכסים:			
הראל השתלמות כללי	**55,460**	48,627	38,674
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	**13,821**	13,177	11,567
הראל השתלמות לטווח ארוך	**819**	795	692
הראל השתלמות מסלול מניות	**3,403**	3,225	2,739
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	**11,016**	11,436	11,457
הראל השתלמות מסלול חו"ל	**342**	350	351
הראל השתלמות מסלול שקלי	**1,883**	2,060	2,310
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	**784**	729	691
הראל השתלמות מסלול כהלכה	**1,578**	1,328	1,031
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	**83**	83	72
סך הכל הוצאות דמי ניהול	**89,189**	81,810	69,584

ב. שיעור דמי ניהול מעמיתים:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2019	2018	2017
	%	%	%
דמי ניהול מסך נכסים:			
שיעור דמי ניהול שהחברה המנהלת רשאית לגבות על פי הוראות הדין	**2.00**	2.00	2.00
שיעור דמי ניהול הממוצע שגבתה החברה המנהלת בפועל:			
הראל השתלמות כללי	**0.73**	0.76	0.82
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	**0.64**	0.67	0.69
הראל השתלמות לטווח ארוך	**0.76**	0.82	0.92
הראל השתלמות מסלול מניות	**0.69**	0.72	0.79
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	**0.71**	0.74	0.78
הראל השתלמות מסלול חו"ל	**0.73**	0.76	0.82
הראל השתלמות מסלול שקלי	**0.78**	0.81	0.87
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	**0.75**	0.78	0.85
הראל השתלמות מסלול כהלכה	**0.97**	1.03	1.06
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	**0.63**	0.63	0.63

ביאור 11 - הוצאות ישירות

כל המסלולים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**1,810**	1,491	967	**0.015**	0.014	0.011
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**82**	396	326	**0.001**	0.004	0.004
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**1,092**	690	209	**0.009**	0.006	0.002
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**9,792**	6,705	4,659	**0.080**	0.063	0.052
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**3,721**	3,796	3,331	**0.030**	0.036	0.038
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**40**	38	43	**-***	-*	-*
עמלות אחרות**	**464**	485	270	**0.004**	0.005	0.003
סך הכל הוצאות ישירות	**17,001**	13,601	9,805	**0.138**	0.128	0.110

הראל השתלמות כללי

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**1,167**	910	540	**0.016**	0.015	0.011
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**53**	249	176	**0.001**	0.004	0.004
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**726**	456	130	**0.010**	0.007	0.003
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**6,174**	4,151	2,949	**0.082**	0.067	0.062
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**2,428**	2,414	1,953	**0.032**	0.039	0.041
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**28**	26	29	**-***	-*	0.001
עמלות אחרות**	**314**	313	160	**0.004**	0.005	0.003
סך הכל הוצאות ישירות	**10,890**	8,519	5,937	**0.145**	0.138	0.124

הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**243**	219	153	**0.011**	0.011	0.009
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**13**	59	58	**0.001**	0.003	0.003
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**200**	121	40	**0.009**	0.006	0.002
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**2,020**	1,371	928	**0.095**	0.071	0.055
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**564**	592	600	**0.027**	0.031	0.036
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**4**	4	6	**-***	-*	-*
עמלות אחרות**	**86**	95	56	**0.004**	0.005	0.003
סך הכל הוצאות ישירות	**3,130**	2,461	1,841	**0.147**	0.128	0.109

* פחות מ-1 אלפי ש"ח ו/או מ-0.001%.
** עמלות אחרות כוללות הוצאות בגין קרנות נאמנות בישראל, דמי ניהול משכנתאות והוצאות בגין ניהול תביעה.

ביאור 11 - הוצאות ישירות (המשך)

הראל השתלמות לטווח ארוך

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**22**	18	10	**0.021**	0.020	0.014
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**1**	5	4	**0.001**	0.006	0.005
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**4**	2	1	**0.003**	0.003	0.001
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**9**	7	6	**0.008**	0.008	0.007
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**49**	52	44	**0.047**	0.056	0.058
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**1**	1	1	**0.001**	0.001	0.001
עמלות אחרות**	**3**	3	2	**0.003**	0.003	0.003
סך הכל הוצאות ישירות	**89**	88	68	**0.084**	0.096	0.088

הראל השתלמות מסלול מניות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**157**	124	75	**0.033**	0.030	0.021
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**5**	33	18	**0.001**	0.008	0.005
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**2**	*-	*-	**-***	*-	*-
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**57**	32	16	**0.012**	0.008	0.005
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**275**	296	229	**0.057**	0.072	0.064
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**5**	5	5	**0.001**	0.001	0.002
עמלות אחרות**	**7**	6	*-	**0.001**	0.001	*-
סך הכל הוצאות ישירות	**508**	496	343	**0.105**	0.120	0.097

הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**139**	139	112	**0.009**	0.009	0.008
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**8**	36	46	**0.001**	0.002	0.003
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**140**	99	33	**0.009**	0.007	0.002
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**1,528**	1,139	756	**0.099**	0.075	0.052
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**322**	356	411	**0.021**	0.023	0.028
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**2**	2	2	**-***	*-	*-
עמלות אחרות**	**45**	61	46	**0.003**	0.004	0.003
סך הכל הוצאות ישירות	**2,184**	1,832	1,406	**0.141**	0.120	0.096

* פחות מ-1 אלפי ש"ח ו/או מ-0.001%.
** עמלות אחרות כוללות הוצאות בגין קרנות נאמנות בישראל, דמי ניהול משכנתאות והוצאות בגין ניהול תביעה.

ביאור 11 - הוצאות ישירות (המשך)

הראל השתלמות מסלול חו"ל

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**9**	9	7	**0.019**	0.020	0.016
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**1**	4	3	**0.003**	0.008	0.007
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**12**	6	2	**0.025**	0.013	0.005
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**1**	1	1	**0.001**	0.002	0.001
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**51**	57	65	**0.111**	0.130	0.149
בגין השקעה בנכסים בישראל באמצעות קרנות ותעודות סל	**-***	-*	-*	**0.001**	0.001	0.001
עמלות אחרות**	**-***	-*	1	**-***	-*	-*
סך הכל הוצאות ישירות	**74**	77	79	**0.160**	0.173	0.179

הראל השתלמות מסלול שקלי

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**25**	28	36	**0.011**	0.011	0.013
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**-**	4	13	-*	0.002	0.005
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**1**	-*	-*	**-***	-*	-*
עמלות ניהול חיצוני:						
עמלות אחרות**	**3**	1	-*	**0.001**	-*	-*
סך הכל הוצאות ישירות	**29**	33	49	**0.012**	0.013	0.018

הראל השתלמות אג"ח ללא מניות

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**7**	7	5	**0.007**	0.008	0.006
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**1**	2	3	**0.001**	0.002	0.003
הוצאות בגין השקעות לא סחירות	**7**	6	3	**0.007**	0.006	0.004
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בקרנות השקעה	**3**	4	3	**0.003**	0.004	0.004
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**24**	22	23	**0.022**	0.023	0.028
עמלות אחרות**	**6**	6	5	**0.006**	0.007	0.006
סך הכל הוצאות ישירות	**48**	47	42	**0.046**	0.050	0.050

* פחות מ-1 אלפי ש"ח ו/או מ-0.001%.
** עמלות אחרות כוללות הוצאות בגין קרנות נאמנות בישראל, דמי ניהול משכנתאות והוצאות בגין ניהול תביעה.

ביאור 11 - הוצאות ישירות (המשך)

הראל השתלמות מסלול כהלכה

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**40**	36	28	**0.025**	0.029	0.028
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**-**	3	4	**-***	0.002	0.004
סך הכל הוצאות ישירות	**40**	39	32	**0.025**	0.031	0.032

הראל השתלמות אג"ח קונצרני

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2019	2018	2017	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח			שיעור מתוך יתרת נכסים ממוצעת		
עמלות קניה ומכירה של ניירות ערך	**1**	1	1	**0.007**	0.009	0.005
עמלות דמי שמירה של ניירות ערך	**-**	1	1	**0.001**	0.005	0.006
עמלות ניהול חיצוני:						
בגין השקעה בנכסים מחוץ לישראל	**8**	7	6	**0.059**	0.059	0.064
עמלות אחרות**	**-***	-*	-*	**-***	0.001	-*
סך הכל הוצאות ישירות	**9**	9	8	**0.068**	0.072	0.076

* פחות מ-1 אלפי ש"ח ו/או מ-0.001%.
** עמלות אחרות כוללות הוצאות בגין קרנות נאמנות בישראל, דמי ניהול משכנתאות והוצאות בגין ניהול תביעה.

ביאור 12 - ביטוח חיים

החל מחודש אוגוסט 2013, עמיתי הקופה בעלי חשבון של 10 אלפי ש"ח לפחות או הפקדה חודשית של 500 ש"ח לפחות, מגיל 18 ועד גיל 69 שנים, רשאים להצטרף לביטוח קבוצתי למקרה מוות בגובה של 120 אלפי ש"ח, וזאת בכפוף למילוי הצהרת בריאות (ללא החרגות) ואישורה על ידי החברה המנהלת .
פרמיית הביטוח החודשית הינה בעלות של 7 ש"ח לגילאים 18-49, 17 ש"ח לגילאים 50-59 ו-50 ש"ח לגילאים 60-69.
כל הסכומים צמודים למדד יולי 2013. הפרמיה החודשית נגבית מצבירת העמית בקרן.
הביטוח הינו ביטוח קבוצתי וצמוד לקרן ההשתלמות, בעת פדיון או ניוד הקרן, הביטוח בתעריף זה מתבטל. ניתן להמשיך את הביטוח כפוליסת פרט בהתאם לתעריף שיהיה נהוג באותה עת.

ביאור 13 - תשואות מסלולי השקעה

	תשואה שנתית נומינלית ברוטו					תשואה ממוצעת נומינלית ברוטו
	2019	2018	2017	2016	2015	ל- 5 שנים
	באחוזים					
הראל השתלמות כללי	11.18	(1.46)	7.98	3.81	2.57	4.72
הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	8.70	(0.33)	6.56	3.32	2.36	4.07
הראל השתלמות לטווח ארוך	13.74	(3.15)	9.85	4.41	1.67	5.14
הראל השתלמות מסלול מניות	21.29	(6.50)	13.93	4.85	3.45	6.98
הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	7.21	0.11	5.21	2.92	1.92	3.44
הראל השתלמות מסלול חו"ל	8.91	(0.04)	5.23	4.54	0.76	3.83
הראל השתלמות מסלול שקלי	4.98	(0.99)	2.99	1.08	2.53	2.10
הראל השתלמות אג"ח ללא מניות	5.74	(0.55)	3.86	2.06	0.66	2.33
הראל השתלמות מסלול כהלכה	10.70	(1.91)	4.98	1.57	1.59	3.30
הראל השתלמות אג"ח קונצרני	8.23	(3.14)	6.47	3.82	(0.05)	2.98

ביאור 14 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

	31 בדצמבר	
	2019	2018
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
החברה המנהלת	**(764)**	(6,903)
צדדים קשורים אחרים:		
סכומים לקבל בגין נדל"ן	**930**	876
חייבים בגין השקעות	**12**	372
מניות	**324,779**	276,765
אגרות חוב סחירות	**7,304**	1,607
אגרות חוב בלתי סחירות	**-**	66
הלוואות	**41,673**	73,287
קרנות השקעה	**114,077**	147,222
	488,011	493,292

יתרת נכסי חוב וחובות שוטפים הגבוהה ביותר במשך השנה של בעל עניין או צד קשור עמדה על 53,498 אלפי ש"ח.

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2019	2018	2017
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
דמי ניהול לחברה המנהלת	**89,189**	81,810	69,584

ביאור 15 - מסים

להלן פרוט תשלומי המסים שנגבו מהקופה בשנת הדוח:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019					
	הראל השתלמות כללי	הראל השתלמות אג"ח עד 20% מניות	הראל השתלמות לטווח ארוך	הראל השתלמות מסלול מניות	הראל השתלמות אג"ח עד 10% מניות	הראל השתלמות מסלול חו"ל	סה"כ
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
בגין השקעות בניירות ערך זרים	2,272	351	49	401	131	27	3,231
בגין שנים קודמות ואחרות	800	200	(5)	(40)	213	1	1,169
סך כל הוצאות מסים	3,072	551	44	361	344	28	4,400

ביאור 16 - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. חובות מעבידים

חוק הגנת השכר, התש"ח - 1958 מטיל התחייבות על הקופה, בנסיבות שפורטו בחוק, בגין חובות של מעבידים לעובדיהם אשר לא סולקו במועדם על ידי העברת כספים לקופה. על פי הערכת החברה המנהלת סכום החוב הכולל של מעבידים לתאריך המאזן הינו כ-9,837 אלפי ש"ח והוא כולל ריבית שנצברה בסך של כ - 348 אלפי ש"ח.

החברה המנהלת נוקטת באמצעים שונים על מנת לאתר, לזהות ולגבות את חובות מעבידים. האמצעים כוללים מעקב שיטתי ומתמשך של איתור החובות, דיוור המעביד אודות החוב, הגעה להסדרי תשלומים ובמידת הצורך הגשת תביעה משפטית. במקרה של פירוק מוגשת תביעת חוב למוסד לביטוח לאומי באמצעות מפרק החברה.

ב. התקשרויות

(1) לתאריך המאזן התקשרה הקופה בהסכמים להשקעה בקרנות השקעה ובקרנות הון סיכון (להלן: הקרנות) כשותפה מוגבלת. סכומי ההשקעה מועברים בחלקים, בהתאם לדרישותיהן של הקרנות ולהסכמי ההתקשרויות.

להלן סכום ההתחייבות להשקעה כוללת וסכום ההשקעה שטרם נדרש לתאריך המאזן:

	31 בדצמבר 2019	
	סה"כ התחייבות	סה"כ יתרת התחייבות
	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
התחייבות קרנות השקעה	1,518,975	883,785

(2) במסגרת הסכם השיתוף שנחתם בין רוכשי נדל"ן להשקעה ובו הוגדרו יחסי השיתוף ועוד, התחייבה הקופה נכון לתאריך המאזן להשקיע בהמשך בהקמה סך של כ- 82 אלפי ש"ח במתחם הארגז בתל אביב.

ג. הקופה אינה ישות משפטית ועל כן ככל שמוגשות תביעות הרי שהן מוגשות נגד החברה המנהלת. לגילוי בדבר תביעות משפטיות שהוגשו נגד החברה המנהלת ראה ביאור 25.א בדוח הכספי של החברה המנהלת.

ד. שעבודים

קיימים שעבודים על חלק מנכסיה הסחירים של הקופה, לצורך פעילותה השוטפת בנגזרים, בסך של כ- 115 מיליון ש"ח.

ביאור 17 - אירועים לאחר תאריך הדיווח

התפרצות נגיף הקורונה

לאחר תקופת הדוח, נרשמו במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020, ירידות חריגות במדדי המניות הסחורות והאג"ח המובילים בעולם ובישראל, בעקבות התפרצות נגיף הקורונה, אשר משפיעות לרעה על תוצאות פעילות הקופה.